

BO ANDI İLE YİLEFLENBRLKTE YA AYAN E VE ÇOCUKLARIN GELİR VE AYLIKLARININ KESİLMESİ

CUT OF INCOME AND PENSION OF WIDOWS AND ORPANS
WHO LIVING TOGETHER WITH FORMER SPOUSE

Ayşe KÖME AKPULAT*

 <https://doi.org/10.21492/inuhfd.613640>

Makale Bilgi

Gönderilme: 31/08/2019
Kabul: 02/10/2019

Anahtar Kelimeler

Sosyal Güvenlik
Hukuku,
Gelir,
Aylık,
Boşanma,
Hakkın Kötüye
Kullanılması,

Özet

2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun ile birlikte, sosyal güvenlik hukukumuzda önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerden biri de gelir ve aylık bağlanmayacak hallerin düzenlendiği 56. maddede yer almaktadır. Buna göre, boşanma ve yilefiilen birlikte yaayan e çocuklara bağlanmı olan gelir ve aylıklar kesilir ve kendilerine önceden yapılan ödemeler ise geri alınır. 5510 sayılı Kanun'un 56. maddesinin son fıkrasındaki bu hükmün bir diğer yasal dayanağı, Türk Medeni Kanun'un 2. maddesinde yer alan hakkın kötüye kullanılmasıdır. Ancak anılan bu kanun hükmüne dayanarak Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişleri tarafından yapılan incelemeler sonucu gelir ve aylıkların kesilmesinde bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Her şeyden önce 56. maddenin, özel ve aile yaşamını gizliliği ve etik ilkeleri dikkate alınarak titizlikle incelenmelidir. Bunun yanında, Kurum müfettişleri tarafından yapılan denetimlerin ve hazırlanan sonuç raporlarının da bazı esaslara uygun olması, birlikte yaşamın somut delillerle ispatlanması, gerekir. Konu hakkında Yargıtay kararları incelendiğinde de, bazı sorunların var olduğu görülmektedir. Bu amaçla çalışmada; konu hakkındaki çeşitli sorunlar ele alınmış, eleştiriler ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Article Info

Received: 31/08/2019
Accepted: 02/10/2019

Keywords

Social Security Law,
Income,
Pension,
Divorce,
Abuse of Right.

Abstract

By the law no 5510 inured in 2008, there happened significant changes to the Social Security law. One of those changes happened in article 56 of the law, in which the cases where income and pension are not granted is regulated. Accordingly, the incomes and pensions granted to spouses and children who are determined to live actually with the divorced spouse shall be cut. Amounts paid to such individuals shall be refunded. The legal ground for the last paragraph of Article 56 of the Law numbered 5510 has been explained as article 2/2 of the Turkish Civil Code regarding abuse of right. However, in consequence of the inspections, held by the inspectors of Social Security Institution, based on the above-mentioned article there can be some problems about cut of income and pensions. Above all, the article 56 must be studied studiously considering privacy of personal and family life and principal of equality. Additionally, inspections and the final reports held by the institution inspectors must be in accordance with some principals, and living together must be proved with concrete evidence as well. Regarding this subject, the Supreme Court indicates the existence of lots of judicial problems. Therefore in this work, some problems are analysed, some critiques and suggestions are presented.

* Dr. Ar. Gör., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, aysekome@istanbul.edu.tr
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5271-2961>

I. G R

2008 y,1,nda yürürlü e giren 5510 say,1, Sosyal Sigortalar ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu¹, sosyal güvenlik alan,nda bir reform gerçekle tirmi tir. Bu kanunla birlikte, sigortal,1,k statülerinin tek bir kanunda düzenlenmesinden, sosyal güvenlik kurumlar,n,n te kilat ve i leyi ine ve yeni bir sigorta kolu olarak genel sa l,k sigortas,n,n kabul edilmesine kadar pek çok konuda önemli de i iklikler ve yenilikler yap,lm, t,r. Bu yeniliklerden biri de Kanun'un 56. maddesinde yer almaktad,r. Kurumdan gelir veya ayl,k almakta olup e inden bo and, , halde, bo and, , e iyle fiilen birlikte ya ayan e veya çocuklar,n gelir ve ayl,klar,n,n kesilece ini düzenleyen bu hükümle birlikte; daha önce sosyal güvenlik kanunlar,nda yer almayan bir gelir ve ayl,k kesme nedeni ve ba lama engeli kabul edilmi tir.

Geliri olmayan ailelerin gelir elde etmek ya da elde ettikleri gelirleri art,rmak amac,yla, sosyal güvenlik hukuku anlam,nda yeniden hak sahibi niteli ine kavu mak için bu ve benzeri yöntemlere ba vurduklar, bilinmektedir. Kimi zaman e lerin kendi aralar,nda anla arak "kâ ,t üstünde" bo anmalar, ve daha önceki e ten ya da anne babadan ölüm geliri veya ayl, , almalar,na rastlanılmaktad,r. Bunun yan,nda, kad,n e in bo anarak, Kurumdan ayl,k almakta olan ve ya ça oldukça ileri kay,npederi ile evlenip, bu kimsenin ölmesiyle birlikte sa kalan e s,fat,yla ölüm ayl, ,na hak kazanmas, yönündeki a ,rt,c, örneklerin var oldu u da bilinmektedir. Bir di er durum ise hak sahibi niteli ine kavu mak amac,yla de il, aksine var olan hak sahibi niteli ini kaybetmemek amac,yla ortaya ç,kmaktad,r. Buna göre, anne babas,ndan ya da önceki e inden hak sahibi olarak kurumdan gelir veya ayl,k alanlar, birlikte ya amalar,na ra men medeni nikâhla evlenmeyi tercih etmemekte ve gelir ve ayl,k almaya devam etmektedir.

Ku kusuz hiç kimse, evlilik birli ini sürdürmeye ya da medeni nikâha dayanan bir birliktelik içinde bulunmaya da zorlanamaz. Zaten an,lan maddenin de bu yönde bir amac,n,n oldu u dü ünülmemelidir. 56. madde, hak sahibi olup her hangi biri ile birlikte ya ayanlar,n gelir ve ayl,klar,n,n kesilmesi ile ilgili bir düzenleme de de ildir. Düzenleme, yukar,da verilen örneklerden ilkinin, yani hak sahibi niteli ine kavu mak için e iyle bo an,p yine de fiilen birlikte ya ayanlar,n durumunu kapsamaktad,r.

Ülkemizde, Aral,k 2018 itibariyle ölen sigortal,lar,n hak sahiplerinin say,s, 3.576.046; i kazas, ve meslek hastal, , sonucu ölüm geliri alanlar,n say,s, ise 93.253 ki idir². Görüldü ü gibi 4 milyona yakla an bu say, oldukça yüksektir. Sigortal, say,s, ile aktif-pasif sigortal, dengesi de önemle dikkate al,nd, ,nda; kötü niyetli davran, larla, gerçekte hak sahibi olmamas, gerekirken hak sahibi niteli ini ta ,yan kimselerin, gelir ve ayl,k elde etmesi bir haks,z kazanç te kil etti i gibi, önemli bir kamu zarar, da do urmaktad,r. Ancak her davran, ,n, bir ön kabulde kötü niyetli davran, olarak nitelendirilmesi de mümkün de ildir. Bu nedenle an,lan 56. maddeye dayan,larak yap,lan incelemelerin ve var,lan sonuçlar,n üzerinde titizlikle durmak gerekir. Madde 56/son kapsam,nda kaç ki inin gelir ve ayl,klar,n,n kesildi i konusunda güncel veriler bulunmamakla birlikte, 2015 y,1,nda 4/1,a statüsündeki 15.488 ki inin, 4/1,b statüsündeki 684 ki inin ve 4/1,c statüsündeki 3.105 ki inin ölüm ayl, ,n,n kesildi i tespit edilmi tir³.

II. AYLI IN KES LMES AÇISINDAN KAPSAMA G REN HAK SAH B E VE KIZ ÇOCUKLAR

A. 5510 Say,1, Kanun'da Hak Sahibi Kavram,

Sosyal güvenlik hukukumuzda yaln,zca asli sigortal,lar de il, kimi zaman bu kimselerin hak sahipleri de koruma alt,na al,nm, t,r⁴. Hak sahibi, 5510 say,1, Kanun'da öSigortal,n,n veya sürekli i göremezlik geliri ile malûllük, vazife malûllü ü veya ya l,1,k ayl, , almakta olanlar,n ölümü halinde, gelir veya ayl,k ba lanmas,na veya toptan ödeme yap,lm,na hak kazanan e , çocuk, ana ve babaö olarak tan,m lanm, t,r (m.3/1,7.bent).

Görüldü ü gibi, s,n,rl, bir içeri e sahip olan ve yaln,zca e , çocuk ve anne babay,

¹ RG.16.06.2006, S.26200.

² Sosyal Güvenlik Kurumu: öKurumsal istatistikler, 2018ö, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri, (Eri im Tarihi: 05.07.2019).

³ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1182434-22-bin-cift-yetim-maasi-icin-anlasmali-bosanmis>, (Eri im Tarihi: 19.06.2019).

⁴ "SÖZER, Ali Naz,m: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 3. Bas., Beta, stanbul 2017, S.421; ARICI, Kadir: Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi, Ankara 2015", s.386.

kapsayan bu tan,m, mirasç,l,k kavram,ndan farklıdır⁵. Kanunda hak sahibi olarak tan,m,lanan bir kimsenin bulunmaması, halinde, sigortal,n,n ba ka bir yak,n,n,n ölüm ayl, ,ndan veya gelirinden yararlanmas, mümkün de ildir⁶. Öte yandan, hak sahibi ve mirasç,l,k kavram, birbirinden farklı oldu undan, miras, reddeden ki ilerinin, hak sahibi olarak gelir ve ayl,ktan yararlanmas,na da bir engel yoktur⁷. Zira, miras,n reddi (TMK. m.605) mülkiyet hakk, ile ilgili olup miras hukukunun konusunu olu turmaktayken, ölüm geliri ve ayl, , ba lanmas, ise bir sosyal güvenlik hakk, olup sosyal güvenlik hukukunun konusudur⁸. Ancak mirasç,l,ktan ç,karma (TMK. m.510) ve mirastan yoksunluk (TMK. m.578) konusunda 56. maddenin ilk fıkras,ndaki düzenlemenin de dikkate alınmas, gerekir. Buna göre, hak sahibi olan kimselerin "sigortal,y, kasten öldürdü ü veya öldürmeye teebbüs etti i veya sürekli i göremez hale ya da malûl duruma getirdi i" bir yarg, karar,yla tespit edilmişse; bu kimselere bir gelir ve ayl,k ödenmeyecektir. Bunun gibi, sigortal, veya hak sahibine kar , a ,r bir suç i ledi i veya bunlara kar , aile hukukundan do an yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme ba l, bir tasarrufla mirasç,l,ktan ç,kar,ld, , mahkeme karar,yla sabit olan kimseler de hak sahibi niteli ine dayanarak gelir ve ayl,k elde edemeyecektir⁹.

E , çocuk ve anne baban,n hak sahibi olabildi i durumlar, aktif sigortal,n,n ya da Kurumdan sürekli i göremezlik geliri veya malûllük ve ya l,l,k ayl, , alan kimsenin ölümü halinde söz konusu olur. Bu durumda, Kanunun gerekli k,ld, , ko ullar,n da sa lanmas,yla bu kimselerin hak sahiplerine, gelir veya ayl,k ba lan,r ya da toptan ödeme yap,l,r.

Sigortal,n,n ölmesiyle birlikte hak sahibi niteli inin kazan,lmas, ilk olarak i kazas, ve meslek hastal, , sigorta kolunda kar ,m,za ç,kar. Buna göre, i kazas, veya meslek hastal, , sonucu veya sürekli i göremezlik geliri almakta iken ölen sigortal,n,n e , çocuk ve anne babas, ölüm gelirine hak kazan,r (5510 say,l, Kanun m.16, Sosyal Sigorta lemleri Yönetmeli i¹⁰ m.42)¹¹. Hak sahibi niteli inin kazan,lmas, ikinci olarak, ölüm sigortas,n,n artlar,n,n (5510 say,l, Kanun m.32) gerçekte mesiyile birlikte ortaya ç,kar. Kurumla belirli bir ili içinde olan (ayl,k veya gelir almakta olan) ya da Kuruma belirli miktarda prim ödemi olan kimsenin ölmesi halinde bunlar,n e , çocuk ve anne babas, ölüm ayl, ,na hak kazan,r.

Sonuç olarak, sosyal güvenlik hukukumuzda "hak sahibi" kavram,, ölüm olgusuyla birlikte ortaya ç,kan, ölenin e , çocuk ve anne babas,yla s,n,rl, olan, mirasç,l,k statüsü ile örtü meyen, i kazas, ve meslek hastal, , ile ölüm sigortas, kollar,ndan yararlanma imkân, veren bir kavramdır.

B. E ve Çocuklar,n Hak Sahipli i

nceleme konumuz olan 56. maddenin son fıkras,, e ile malûl durumda olmayan ve e itim durumuna göre 18, 20, 25 ya ,n, dolduran k,z çocuklar,n hak sahibi oldu u durumlarda uygulama alan, bulur. Zira, i kazas, ve meslek hastal, , ya da ölüm sigortas, kapsam,nda hak sahiplerinin hangi artlarla gelir ve ayl,ktan yararlanaca , Kanunun "Ölüm ayl, ,n,n hak sahiplerine payla t,r,lmas," ba l,kl, 34. maddesinde düzenlenmiştir ve bu maddede ölüm geliri ve ayl, ,na hak kazan,lmas, bak,m,ndan anne veya baban,n evli olmamas, gibi bir hüküm getirilmemiştir (m.34/1,d). Bu nedenle anne baban,n bo and, , e iyle fiilen birlikte ya amas, gelir ve ayl, ,n kesilmesi bak,m,ndan önem ta ,maz. Bunun gibi a a ,da ayrınt,l, olarak açıklan,d, , üzere, erkek çocuklar bak,m,ndan ölüm gelirine ve ayl, ,na hak kazanmak medeni duruma de il, e itim ve ya art,na ba land, ,ndan, erkek çocuklar,n bo anmas, ile gelir ve ayl,k ba lanmas, aras,nda bir ilgi bulunmamaktadır.

⁵ ASLANKÖYLÜ, Resul: Sosyal Sigortalar ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu erhi, (erh), C.1, Bilge Yay,nevi, Ankara, 2013, s.946.

⁶ ARICI, s.390.

⁷ KESER, Hakan: 5510 Say,l, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu I , ,nda Miras,n Reddinin, Mirastan Iskat,n Ve Sigortal,n,n Öldürülmesinin Sosyal Güvenlik Kurumunca Ba lanacak Ölüm Ayl, ,na Etkisiö, Legal HSGHD, S.19, 2008, s.1042.

⁸ TUNCAY, A.CAN/EKMEKÇ , Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 19.B, Beta, stanbul 2017, s.558; U AN, Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esaslar, (Temel Esaslar), Seçkin, Ankara 2009, s.245.

⁹ KESER, s.1026 vd.

¹⁰ RG.12.5.2010, S.27579

¹¹ Ayrınt,l, bilgi için bkz. TUNCAY/EKMEKÇ , s.414; GÜZEL, Ali/OKUR, Ali R,za/CAN KL O U, Nur en: Sosyal Güvenlik Hukuku, 17. Bas., Beta, stanbul 2018, s.394.

Dul e in hak sahibi olmas, için ölüm tarihinde sigortal, ile yasal bir evlilik birli inin bulunmas, aran,r. Ayr,ca bu e in, kad,n ya da erkek olmas, önemli de ildir. Dul kalan e in ölüm ayl, , veya gelirinden yararlanabilmesi bak,m,ndan aranan tek art ise sonradan evlenmemi olmas,d,r (m.34/1,a). Dul e in, sigorta kapsam,nda bir i te çal, mas, ya da gelir ve ayl,k elde etmesi, Kurumdan gelir veya ayl,k ba lanmas,na engel olmaz. Bu durumda yaln,zca dul e e ba lanan gelir veya ayl, ,n oran, azal,r¹². Dul e in yeniden evlenmesi ayl, ,n kesilmesine yol açsa da bu evlili in de ölüm veya bo anma ile sona ermesi halinde yeniden ayl, a hak kazan,lmaz,n,n önünde bir engel yoktur¹³. Ayr,ca Kanun, sonraki evlili in de ölümle sona ermesi halinde, dul e e, kendisine ba lanacak ayl,k bak,m,ndan bir tercih hakk, vermi tir (m.54/1, a-(7)). Bu aç,klamalar , , nda, çal, ma konumuz olan m.56/son hükmünün ki i bak,m,ndan kapsam,na giren ilk ki i dul e olacakt,r. Bu kimsenin, yeniden evlenmesi nedeniyle kesilen ölüm ayl, ,, bo anmas, üzerine tekrar ba lanacak ancak bu bo anmaya ra men fiilen birliktelik devam ediyorsa 56. madde gere ince gelir ve ayl,klar kesilecektir.

Sigortal,n,n "evlilik birli i içinde do an çocuklar,, sigortal, taraf,ndan evlat edinilmi , tan,nm, , soyba , düzeltilmi , babal, , hükme ba lanm, çocuklar, ile sigortal,n,n ölümünden sonra do an çocuklar," hak sahibi olarak de erlendirilir (m.34/2). Kad,n sigortal,lardan do an çocuklar evlilik birli i içinde do mu olup olmamas,na bak,lmaks,z,n kapsamda yer al,r¹⁴. Hak sahibi olabilmek için k,z veya erkek çocuk olmak gibi bir temel ko ul aranmamaktad,r. Çocuklar,n hak sahipli i bak,m,ndan ortak art, "5. maddenin birinci f,kras,n,n (a), (b) ve (e) bentleri hariç¹⁵ 5510 say,l, Kanun kapsam,nda veya yabanc, bir ülke mevzuat, kapsam,nda çal, mamak veya kendi sigortal,l, , nedeniyle gelir veya ayl,k ba lanmam, " olma,t,r. Kanun, hak sahibi olmak için ya bak,m,ndan da bir s,n,rlama getirmi ve "18 ya ,n,, lise ve dengi ö renim görmesi halinde 20 ya ,n,, yüksekö renim yapmas, halinde 25 ya ,n, doldurmayanlar,n" ayl, a hak kazanacaklar,n, düzenlemi tir (m.34/1,b-(1))¹⁶. Ancak ayn, maddede k,z çocuklar, bak,m,ndan bu kurala bir istisna getirilmi ve "ya lar, ne olursa olsun" evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan bo anan veya dul kalan k,z çocuklar,n,n ölüm ayl, ,na hak kazanaca , belirtilmi tir (m.34/1,b-(3))¹⁷. Böylece erkek çocuklar, bak,m,ndan Kanunda belirtilen ya lar,n doldurulmas, ile ölüm ayl, , alma hakk, ortadan kalkarken, k,z çocuklar, bak,m,ndan bu hak "evli olmamak" kayd,yla devam etmektedir¹⁸.

Kanun hükmü gere ince, e itim durumuna göre 18, 20 ve 25 ya s,n,rlar,n, a mam, olan çocuklar,n, ayl, a hak kazanmas, bak,m,ndan evli olup olmamas,n,n bir önem ta ,mad, ,; bir ba ka ifadeyle, e itime devam eden çocuklar,n bu ya s,n,rlar, içinde ve evli olmalar, halinde ayl,klar,n,n kesilmeyece i sonucuna var,lmal,d,r. Ancak ya ,, belirtilen bu ya lardan daha büyük olan tüm erkek çocuklar,n ve evli olan k,z çocuklar,n ayl,ktan yararlanmas, mümkün de ildir. Bunun yan,nda Kanun, ayn, maddenin 3 numaral, alt bendinde, cinsiyet, e itim durumu, ya ve medeni hale bak,lmaks,z,n "çal, ma gücünü en az %60 oran,nda yitirip malül oldu u anla ,lan çocuklar,n" da ölüm ayl, ,na hak kazanaca ,n, düzenlemi tir. K,z çocuklar, da dahil, bu çocuklar evli olup olmad, , önem ta ,maks,z,n ölüm ayl, ,ndan yararlan,r. Tüm bu aç,klamalar , , nda, gelir ve ayl,klar,n kesilmesine ili kin m.56/son hükmünün kapsam,na giren çocuklar,n, Kanunda say,lan ya lar, doldurmu , malül durumda olmayan ve evli olmakla birlikte sonradan bo anan k,z çocuklar, oldu unu ifade etmek gerekir.

¹² SÖZER, s.434; TUNCAY/EKMEKÇ , s.536; GÜZEL/OKUR/CAN KL O LU, s.611.

¹³ ARICI, s.391

¹⁴ SÖZER, s.434; U AN, Temel Esaslar, s.230.

¹⁵ An,lan bu bentlere göre, ceza infaz kurumlar,nda çal, anlar; ç,rak ve stajyerler, k,smi zamanl, çal, t,r,lan ö renciler ve KUR kursiyerlerinin k,smi sigortal,l, , hak sahipli ine engel de ildir.

¹⁶ 2018 y,l,nda 7103 say,l, Kanun ile getirilen bir hüküm ile, hak sahibi çocuklardan e itim durumuna göre, 18, 20 veya 25 ya ,n, doldurmayanlar,n m.4/1,a kapsam,nda sigortal, say,lmalar,n,n ayl,k ba lanmas,na engel olmayaca , aç,kça düzenlenmi tir (m.34/1, son cümle).

¹⁷ Hükmün e itlik ilkesine ayk,r,l,k yönünden incelenmesi hakk,nda bkz. OKUR, Ali R,za: öSosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dallar,ö, Çal, ma ve Toplum Dergisi, S.8, 2006, s.119; MUTLAY, Faruk Bar, : Sosyal Sigorta Yard,m,lar,na Hak Kazanma Ko ullar, ve E itlik lkesi, Beta, stanbul 2014. s.291.

¹⁸ K,z çocuklar,na sa lanan bu güvencenin Türk toplumunun yap,s,na ba l, olarak farklıla t,r,lm, bir uygulama oldu u yönünde ALPER, Yusuf: Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku. 9.B, Dora, Bursa 2018, s.300.

III. GELİR VE AYLI İN KESİLMESİNE İLAK KANUN KÖYÜ: BÖYÜNDÜ İ EYLEMLERİN BİRLEŞTİRİLMESİNE AMAÇ

A. Düzenlemenin Amacı,

Ölüm geliri ve aylık, ,na hak kazanılmaması, bakımından, 5510 Sayılı Kanun'un getirdiği düzenlemeler incelendiğinde, sigortalıların ölümü ile dul kalan ekinin ve geliri bulunmayan kız çocukları evli olmadıkları, süre boyunca korunmaları amaçlanmıştır, , açtır. Bir başka ifadeyle, dul e ve kız çocukları bakımından hak sahipliğindeki ilk ve ortak köyü, "evli olmamaktır". Aranan bu köyünün temelinde, e veya kız çocuğunun evlenmesiyle, ksmen de olsa ekonomik bir güvenceye kavuşması, e inden ekonomik destek göreceği varsayımı yer almaktadır.¹⁹ Ancak yukarıda açıklanmış, , gibi hak sahibi olan bu kimselerin, hak sahibi sıfatını, korumak veya yeniden kazanmak için böyündükleri, buna rağmen evlilik birliğinde olduğu gibi fiilen birlikte yaşamaya devam ettikleri geçmişten günümüze bilinen bir ülke gerçektir. Gerek 506 sayılı Kanun'da gerekse diğer sosyal güvenlik kanunlarında bu çeşitliliklerin gelir ve aylık, ,n kesilmesine yol açması, na ilişkin bir hüküm bulunmaması, nedeniyle, böyündükleri, e leriyle fiilen birlikte yaşamayan bu kimseler süreç boyunca gelir ve aylıktan yararlanmaya da devam etmemişlerdir. Konu hakkında geçmiş dönemde de çok sayıda ihbar ve şikayet olması, Kurum tarafından da tespitler yapılmaması, na rağmen ilgililer hakkında bir işlem yapılmaması, , muvazaa tespit edilerek kesilen aylıklar da mahkeme kararlarıyla yeniden bağlanması, tır.²⁰ Ancak bu imkân, 5510 sayılı Kanun'la birlikte ortadan kalkmış, ve gelir ve aylık, ,n kesilmesinde yeni bir dönem başlamıştır, tır.²¹

5510 sayılı Kanun'un "Gelir ve aylık bağlanmayacak haller" başlıklı, 56. maddesinin konuya ilişkin son fıkrası, "E inden böyündükleri, , halde, böyündükleri, e iyle fiilen birlikte yaşamayan, , belirlenen e ve çocukları, n bağlanması, olan gelir ve aylıklar, kesilir. Bu ki ilere ödenmiş olan tutarlar, 96 nc, madde hükümlerine göre geri alınır." eklindedir. Anılan 56. madde, "Kısa ve Uzun Vadeli Sigorta Kollarına İlişkin Ortak Hükümler" başlıklı, 7. bölümde yer almış, ,ndan, hem kısa hem de uzun vadeli sigorta kollarından doğan hak sahipliği bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Nitekim hükümde de "gelir ve aylıklar, n" kesilmesi düzenlendiğinden, Kurum tarafından ödenenin ölüm geliri veya ölüm aylık, , olması, bir fark yaratmayacaktır.

Hüküm, Kanunun tasarımı, metninin ilk halinde yer almazken; Sayılı, Çalınması ve Sosyal İler Komisyonu tarafından kabul edilen metinde "ölüm geliri veya aylık, , bağlanması, için e inden böyündükleri, , belirlenen e ve çocuklara" ibaresine yer verilmiştir. Ancak esas komisyon olan Plan ve Bütçe komisyonundan geçen metin, bugün için kanunlaşmış, olan metindir ve bu hükmün gerekçesi olarak, "e inden böyündükleri, , anmak suretiyle babasından maaş bağlanan ancak böyündükleri, e leriyle fiilen beraber yaşamayanlar, n gelir ve aylıklar, n, n kesilmesi ile ilgili hususlar, n, uygulamada hakkın kötüye kullanılması, önlemek" gösterilmiştir.²² Hemen belirtmeliyiz ki, her ne kadar gerekçede "babasından maaş bağlanan" kimselerden bahsedilse de, önceki ekinin sigortalı, , nedeniyle gelir ve aylık alanlar da bu kapsamdadır.

Hakkın kötüye kullanılmaması, dürüstlük (objektif iyi niyet) kuralı, n, tamamlayan ve hukuk düzeninde her alanda kendisini gösteren genel ve evrensel bir hukuk ilkesidir. Nitekim Türk Medeni Kanununda, "herkesin hakları, n, kullanırken ve borçları, n, yerine getirirken dürüstlük kuralına uymak zorunda olduğu ve bir hakkın açkça kötüye kullanılması, n, hukuk düzeni tarafından korunmayacağı, " açkça düzenlenmiştir (m.2). Kuşkusuz bu ilke sosyal güvenlik hukuku alanında da uygulama alanı bulur.

Düzenlemenin hakkın kötüye kullanılmaması, ilkesine dayandığı, , Hukuk Genel Kurulu kararlarında da belirtildiği ve düzenlemeyle hakkın kötüye kullanılmaması, n, n olas uygulamaları, n, n engellenmesi istendiği, bu amaç, n gerçeğe tirilebilmesi için kötüye kullanılmaması, n varlığı, , belirlendiğitakdirde, "ilgiliyi haktan yararlandırmama; hakkın kötüye kullanılması, durumdaki

¹⁹ ÖZDEMİR, Halil: öYarg. Kararlar, I, ,nda 5510 Sayılı Yasamın 56/son Maddesi Böyündükleri, E iyle Birlikte Yaşamayan Gelir ve Aylık, ,n Kesilmesi İncelemesi, Sicil Hukuku Dergisi, S.29, 2013, s.193.

²⁰ ÖZMEN, Tolga: ö5510 Sayılı Kanunun 56. Maddesinin İkinci Fıkrasına Yönelik Bir İnceleme: Böyündükleri, E iyle Eylemliler Birlikte Yaşamayan, Saptanan Hak Sahibi E ve Çocuklara Tahsis Yapılmaması, Bu Ki ilere Bağlanması, Olan Gelir ve Aylıklar, n Kesilip Yersiz Ödenen Tutarlar, n Geri Alınması, ö, Sicil Hukuku Dergisi, S.26, 2012, s.103

²¹ CENTEL, Tankut: öBöyündükleri, E iyle Fiilen Birlikte Yaşamayan Aylık, ,n Kesilmesi öAnayasa Kararlarında Bir Ülke Gerçeği, Sicil Hukuku Dergisi, S.25, 2012, s.190.

²² <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1139m.htm>, (Erişim Tarihi:01.07.2019).

*hak sahipli inin ortadan kalkması, ve dolayısıyla gelir veya aylık bağlanmaması, esasla kabul edildi i" açıklanmıştır.*²³

Tarafların iradesine ili kin (gelir veya aylık almak, hak sahibi sıfatına, haksız yere elde etmek, evlilik birli i olmaksızın evli gibi birlikte ya amaç, bozma iradesinin gerçek olmamasına rağmen bozma) herhangi bir amaçla düzenlemede belirtmemesi de bilinçli bir tercihin sonucudur. Yargıtay kararlarında da, Kanun'un 56. maddesinde oldukça yalın olarak "eşinden boşanma, halde boşanma, eşle fiilen birlikte yaşamaya, belirlenen" ibaresinin yer aldığı, "sadece olarak kaleme alınan metinle, hükmün uygulama alanına genişletildi i" açıklanmıştır.²⁴ Böylece salt ekonomik gelirleri artırmak amacıyla olmasa bile boşanmaya rağmen birlikte yaşamaya Kurumdan gelir veya aylık elde etmek, hakkın kötüye kullanılması, olarak görülmüştür. Nitekim bu husus konuya ili kin Yargıtay kararlarında, boşanma iradelerine sahip olan (evlilik birli i temelinden sarsılan) veya olmayan tüm eşlerin, *özellikle her ne sebeple olursa olsun eylemi olarak birlikte yaşamaya, durumunda gelir-in aylık, kesilmesi zorunluluğu bulunmaktadır*,²⁵ Örnekte de, boşanma, eşle fiilen birlikte yaşamaya ilişkin bu karar, alması etkili olan olguların niteli i ve türünün hukuk düzeni açısından önem taşımayacağı, "hakkın kötüye kullanılması, hangi dürtüyle (saikle) ortaya çıkarsa çıksın, sonuçta hukuk bakımından sadece ve sadece kötüye kullanım olup, hukuk düzeni tarafından korunmayacağı" ifade edilmiştir.²⁶

Maddenin yegâne gerekçesinin hakkın kötüye kullanılması, olarak açıklanması, da bazı sorulara getirmektedir. İlk olarak burada kötüye kullanılmaması hakkın, boşanma ya da aylık alma hakkından hangisinin olduğu açıklanmalıdır. Örnekte, bu belirsizlik nedeniyle, boşanma ile fiilen birlikte yaşamaya hakkın kötüye kullanılması, ile bir ilgisinin bulunmadığı, açıklanan görüşler olduğu gibi²⁷, kötüye kullanılmaması hakkın boşanma hakkı olduğu tespit eden görüşler de vardır.²⁸ Gerçekten, gelir ve aylık elde etmek için "evli olmamak" artırmak amacıyla boşanma hakkının kötüye kullanılması, ve bu hakkın kötüye kullanılması, sonucu bakımından bir hak (gelir ve aylık) elde edildi i düşünülebilir. Bu durumda, hiç evlenmeyerek ve doğrudan olarak boşanmayarak, herhangi biriyle fiilen birlikte yaşamaya ortada kötüye kullanılmaması bir boşanma hakkı olmadıkça, için hakkın kötüye kullanılmaması, ve dolayısıyla maddenin kapsamı içinde bulunmadıkça, sonucuna varılabilmektedir. Ancak medeni hâli bekâr olan her iki grup arasında, boşanma olan hakkın kötüye kullanılan olarak kabul etmek bir eşitsizlik yaratır.

Herhangi birisiyle evlilik birli i olmaksızın uzun süren bir birliktelik yaşamaya ve birlikte olunan bu ilişkinin ekonomik desteğini alan, ortak bir aile ekonomisini paylaşan hak sahibi eş ve kız çocukları da gelir ve aylık almaya devam etmek amacıyla evlenmemeyi tercih etmesi mümkündür. Örnekte hakkın kötüye kullanılması, kabul edildi i takdirde bu durumun da bir kötüye kullanılmaması olduğu ve gelir ve aylıkların kesilmesinin gerekti i ifade edilmiştir.²⁹ Kanun m.56/2 hükmünün açıklanması karışık düzenlemesi karşısında bu görüşü paylaşmak mümkün değildir. Kaldıkça ki bu durumda, evlenmemeyi tercih etmenin hangi gerekçeye dayandığına, tespit etmek, birlikteliğin ne kadar sürerse bir kötüye kullanılmaması anlamına geldiğini açıklamak güçtür. Esasen bu tartışma, hükmün genel olarak hangi yetkiyle ve ne ölçüde özel yaşamı müdahale edileceği belirsizliğinden kaynaklanmaktadır.³⁰ Medeni nikâh, ya da nikâhsız bir birlikteliğin gerçek amaçla, bakımından ileri tarafından belirlenmesi olanaksız olduğu gibi, bu belirleme özel yaşamı müdahale anlamına taşıyacaktır.

Eşlerin gelir veya aylık almak amacıyla boşanmalarının muvazaalı, bir boşanma olduğu, bunu da hukuk düzeninin korumayacağına, belirten görüşler varsa da³¹ kanuni düzenlemenin

²³ Y.HGK. T.21.2.2018, E.2017/10-2388, K.2018/315 ve T.6.4.2016, E.2015/21-422, K.2016/496.

²⁴ Y.21.HD. T.27.11.2014, E.2014/14826, K.2014/25330, Y.10.HD. T.19.09.2013, E.2012/25354, K.2013/16783.

²⁵ Y.21.HD. T.17.01.2019, E.2018/5254, K.2019/173.

²⁶ CENTEL, s.195; Aynı görüşte AHLANAN, Fevzi: "Boşanma, Eşle Birlikte Yaşamaya Aylık Kesilmesi", *Tekstil Veren Dergisi*, S.118, 2018, s.6; AYDIN, Ufuk: *Ösosyal Sigortalar, Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtayın 2015 Yılı Kararları, Genel Değerlendirilmesi*, Yargıtay Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararları, Genel Değerlendirilmesi 2015, Oniki Levha, İstanbul 2017, s.807.

²⁷ TUNCAY/EKMEKÇİ, s.559.

²⁸ CENTEL, s.193; AYDIN, s.807.

²⁹ ÖZDEMİR, s.194

³⁰ CENTEL, s.192

³¹ ASLANKÖYLÜ, Resul: *Eşinden Boşanma, Halde Eşle Fiilen Birlikte Yaşamaya Olanlar, Gelir ve Aylıkların Kesilmesi* (Gelir ve Aylık)ö, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 2012, s.114; TURAN, Ercan: "5510 Sayılı Yasa'nın 56/son Maddesindeki Düzenlemenin, Anayasal Etkilik ve Özel Yaşamı Saygı İlkeleri Yönünden Değerlendirilmesi", *Sicil Hukuku Dergisi*, S.19, 2010, s.127; UĞAN, Fatih: "Sosyal Sigortalar, Genel Hükümleri

amac, n, n, muvazaal, bo anmalara bir yapt, r, m getirmek oldu unu savunmak güçtür. Zira "muvazaal, bo anma" kavram, hukuken mümkün görünmemektedir. Evlilik, her ne kadar bir sözleşme dayansa da bozucu yenilik doğuran hak niteliğinde olan ve evliliğe son veren bo anma, dava yoluyla mümkün olabilmektedir. Böylece taraflar, n bo anmas, n, hukuk düzeninde sa layan mahkeme karar, n, muvazaal, olarak nitelendirmek isabetli de ildir. Ö retide de düzenlemenin temelinde muvazaan, n de il hakk, n kötüye kullan, lmas, n, n yer ald, , hakl, olarak savunulmu tur³². Gerçekten, konuya muvazaa yerine hakk, n kötüye kullan, lmas, ilkesiyle yakla , lmas, hem hukukumuzdaki muvazaa kavram, na hem de m.56/son hükmünün amac, na uygun olacaktır. Taraflar, n hangi amaçla ve hangi gerekçeyle bo anm, oldu u, e lerin bu bo anmada samimi olup olmad, , ; -ortada bir mahkeme karar, da bulunmaktayken- denetim konusu yap, lamaz. Bir an için bunun denetlenebilece i varsay, lsa bile, ba lang, çta samimi olmayan/gizlenen amaca ra men sonradan ö gerçek bir ayr, l, , nö ya anmas, ya da ba lang, çtaki ayr, l, , n sonradan bir araya gelmeyle sonuçlanmas, mümkündür. Bu nedenle, bo anmada bir muvazaa denetimi yap, lmas,, m.56/son düzenlemesinin amac, na hizmet etmez.

Yarg, tay'ın önceki kimi kararlar, nda, mahkeme taraf, ndan, bo anman, n *ö muvazaal, bir bo anma olup olmad, , n, n tespit edilmesi* yönünde açıklamalara yer verilmi se de³³ güncel kararlarda, *ö e lerin bo anma iradelerinin gerçekli i ve samimiyetinin ara t, r, l, p ortaya konulmas, n, n söz konusu olmad, , ö belirtildikten sonra, ö bo anman, n muvazaal, olup olmad, , na ili kin herhangi bir ara t, rma ve bo anma yönündeki kesinle mi yarg, karar, n, n geçerlili inin sorgulamas, yap, l mamal, ö³⁴ yönündeki ifadelerle gelir ve ayl, k kesme nedeninin muvazaaya dayand, r, l mayaca , na ve bu yönde bir ara t, rman, n yap, l mamas, gerekti ine hükmedilmi tir.*

B. Fiilen Birlikte Ya ama Olgusu ve Gelir veya Ayl, n Kesilmesine Yol Açan Birlikte Ya ama ekli

1. Genel Olarak

Fiilen birlikte ya ama, taraflar, n eylemli olarak, gerçekten bir arada ya amas, anlam, na gelmektedir. Ku kusuz maddenin konusunu olu turan bir arada ya amak olgusu; yaln, zca ortak bir fiziki mekân, n payla , lmas, de il, taraflar, n evlilik birli inde oldu u gibi eylemli bir beraberli didir. Hak sahiplerinin herhangi bir kimseyle fiilen birlikte ya ama biçimi de i ik ekillerde kar , m, za ç, kabilir. Örne in ölüm tarihinde evli olan k, z çocuk e inden bo anarak bo and, , bu e iyle, birden çok evlilik yapm, sa önceki e iyle ya da bo and, , e inden ba ka biriyle birlikte ya ayabilir. Ölüm tarihinde evli olmayan k, z çocuk da evlenmeksizin birlikte ya amay, sürdürebilir. Yine dul e , ölüm tarihinden sonra ba ka biriyle evlenip bo anarak bu ki iyle ya da üçüncü bir ki iyle birlikte ya ayabilir ya da ölüm tarihinden sonra bir daha evlenmeksizin herhangi biriyle birlikte ya ayabilir. nceleme konumuz olan m.56/son hükmü ise, bu birlikte ya ama ekillerinden yaln, zca bo and, , e iyle birlikte ya ama olgusunu konu edinmi tir. Ancak birden fazla evlilik ve birden fazla bo anma söz konusu ise madde hükmü gere i, bo an, lan herhangi bir e le fiili olarak birlikte ya ama durumunda gelir veya ayl, k kesilecektir³⁵. Maddenin yaln, zca bo an, lan e le birlikte ya amay, bir gelir ve ayl, k kesme/ba lamama sebebi olarak görmesi ancak di er fiili birlikteliklerin bu kapsamda de erlendirilmemesi, a a , da ayr, nt, l, olarak görülece i üzere³⁶, e itlik ilkesine ayk, r, l, k yönünden gerek Anayasa Mahkemesi gerekse ö reti taraf, ndan tart, , lm, t, r.

ve Türleri Aç, s, ndan Yarg, tay'ın 2011 Y, l, Kararlar, n, n De erlendirilmesi (De erlendirme)" Yarg, tay', n Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlar, n, n De erlendirilmesi 2011, Kamu , Ankara 2013, s.481.

³² CENTEL, s.193, AHLANAN, s.6, GÜZEL/OKUR/CAN KL O LU, s.625; AKBIYIK, Cem: "Bo anmaya Ra men Bo an, lan Ki i le Ya amaya Devam Edilmesi Halinde Gelir ve Ayl, klar, n Kesilmesi Meselesi", Fasikül Hukuk Dergisi, S.111, 2019, 639. Anla mal, bo anmalar bak, m, ndan muvazaan, n dü ünülebilece i ancak çeki meli bo anma davalar, nda bunun mümkün olmad, , yönünde, ÖZDEM R, s.194; CENG Z, tar: "Muvazaal, Bo anman, n Tespiti le Ölüm Ayl, , n, n Kesilmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.32, 2017, s.4; DUMAN, Bar, : "Yarg, Kararlar, na Göre 5510 Say, l, Kanunun 56/Son Maddesi Uyar, nca Bo and, , E iyle Birlikte Ya ayan, n Ölüm Ayl, , n, n Kesilmesi", Ankara Hac, Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, 2019, s.85.

³³ Y.21.HD. T.31.10.2011, E.2010/10742, K.2011/8919.

³⁴ Y.21.HD. T.17.01.2019, E.2018/5254, K.2019/173, T.22.03.2018, E.2018/1314, K.2018/2711; 21.HD. T.31.5.2018, E.2017/5041, K.2018/5183, Y.10.HD. T.03.11.2011, E.2011/4060, K.2011/15309.

³⁵ Y.21.HD. T.14.1.2019, E.2018/65, K.2019/15.

³⁶ Bkz. Bölüm IV.

Kanunda veya sonra gelen di er düzenlemelerde, fiilen birlikte ya aman,n tan,m, yap,lmad, , gibi, bo an,lan e le birlikte ya aman,n hangi maddi ve ekli ölçülerle tespit edilece i (örne in birlikteli in ne kadar bir süre devam edece i) de belirtilmemi tir. Bu nedenle düzenlemenin içeri inin, kanunda bulunmas, gereken nesnellik ve belirginlik özelliklerinden uzak oldu u ve hak sahiplerinin hukuki güvenliklerini tehdit edecek idari uygulamalara imkân verebilece i hakl, olarak savunulmu tur³⁷.

2. Birlikte Ya aman,n Tespitinde Dikkate Al,nan Ölçütler

Gelir veya ayl, ,n kesilmesine yol açan birlikte ya aman,n ispat,, Kurum taraf,ndan yap,lmal,d,r. Zira hayat,n ola an ak, ,na göre bo anan e lerin ayr, ya ayaca , beklenir³⁸. Bu nedenle Kurumun gelir ve ayl, , kesme i lemi yapmas, için birlikte ya amay, somut delillerle ispat etmesi oldukça önemlidir. Gelir ve ayl, ,n kesilmesine/ba lanmamas,na yol açan birlikte ya ama ölçütlerinin Kanunda belirlenmemesi nedeniyle, bu belirleme ço u zaman Kurum denetim raporlar,nda ve yarg, kararlar,nda esas al,nan ölçütlerle yap,lmaktad,r.

Yarg,tay'n konuya ili kin kararlar, de erlendirildi inde birlikte ya ama olgusunun tan,mlanması, bak,m,ndan özellikle incelenen hususlar öyle s,ralanabilir: i)sona ermi evlilik birli inin hak ve yükümlülüklerinin devam etmesi, ii)bo anman,n var olan sonuçlar,n, ortadan kald,r,c, nitelikteki bir birlikteli in sürdürülmesi, iii)bir araya gelmenin yaln,zca ortak çocuklar yönünden ki isel ili kilerin yürütülmesini sa lamaya yönelik olmamas,, iv)bir araya gelmenin salt belirli aral,klarda ve günlerde zorunlu sebeplerle gerçekleşme³⁹.

Yarg,tay kararlar,nda, fiilen birlikte ya ama olgusunun ve yukar,da s,ralanan ölçütlerin tespitinde mahkemeler taraf,ndan yap,lmaz, gereken i ler tek tek say,lmakta ve pek çok karar eksik inceleme nedeniyle bozulmaktad,r. Hemen belirtilmelidir ki, bu davalarda salt taraflarca getirilme ilkesinin uygulanmas, beklenemez. Hükmün kamu düzenini ilgilendiren yönü bu davalarda re'sen ara t,rma ilkesinin ve genel bir kural olan hâkimin davay, ayd,nlatma yükümünün yerine getirilmesini zorunlu k,lmaktad,r⁴⁰.

Yüksek mahkeme taraf,ndan verilen kararlarda, fiilen birlikte ya ama olgusunun gerçekleşme ip gerçekleşme medi inin tespitine yönelik olarak yerel mahkemelerde yap,lacak ara t,rmada; "taraflar,n gösterece i tüm kan,tlar,n toplanmas,, bildirilen ve dinlenilmesi istenilen tan,klar ile kurum raporunda belirtilen kom ular,n,n ifadelerinin al,nmas,, hak sahibi ile bo and, , e inin yerle im yerlerinin saptanmas,na ili kin olarak muhtarlık ve nüfus müdürlüklerinden sa lanan nüfus kay,t örnekleri ile di er adres belgelerinden yararlan,lmaz,, adres de i iklik ve nakillerine ili kin bilgilere ula ,lmaz,, ilgililerin su, elektrik, telefon aboneliklerinin hangi adreste kimin ad,na tesis edildi inin saptanmas,, seçmen bilgi kay,tlar,n,n getirilmesi, varsa çal, malar, nedeniyle resmi/özel kurum ve kurulu lara verilen belgelerde yer alan adreslerin dikkate al,nmas,, bo an,lan e in 4857 Say,l, K. kapsam,nda olmas, halinde, ad,na ödeme yap,labilecek özel olarak aç,lan banka hesap, bulunup bulunmad, ,n,n belirlenmesi, bo anan e lerin kay,tl, olduklar, bölge/bölgeler yönünden geni kapsamlı, Emniyet Müdürlü ü ara t,rmas, yap,lmaz,, uyu mazlık konusu dönemde bo anan e lerin kay,tl, olduklar, adresleri yönünden an,lan yerde görev yapm, /yapmakta olan, mahalle/köy muhtar ve azalar,ndan kanaat edinmeye yetecek kadar,n,n tan,k s,fat,yla bilgi ve görgülerine ba vurulmas,," gerekti i aç,klanm, t,r⁴¹.

Öte yandan yarg,lamada taraflar,n ispat yükünün tamamen ortadan kalkt, , da söylenemez. Çünkü i yarg,lamas,nda da esas olan taraflarca getirilme ilkesidir. Buna göre Kurum taraf,ndan, bir kimsenin gelir ve ayl,k elde etme hakk,n, kötüye kullanarak bo and,ktan sonra fiilen birlikte ya ad, , tespit edilmi se; ilgili taraf,ndan da fiilen birlikte ya aman,n olmad, , ispat edilebilir⁴². 5510 say,l, Kanun'un 59/2. maddesinde öKurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmi memurlar,n,n görevleri s,ras,nda tespit ettikleri Kurum alaca ,n, do uran olay ve bu olaya ili kin i lemler, yemin hariç her türlü delile dayand,r,labilir. Bunlar taraf,ndan düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir.ö hükmü yer ald, ,ndan,

³⁷ CENTEL, s.192

³⁸ ASLANKÖYLÜ, Gelir ve Ayl,k, s.113.

³⁹ Y.10.HD. T.6.2.2019, E.2019/447, K.2019/862; Y.10. HD. T.21.05.2018, E.2016/8180, K.2018/4974.

⁴⁰ An,lan ilkeler hakk,nda ayr,nt,l, bilgi için bkz. KÖME AKPULAT, Ay e, Mahkemelerinde Yarg,laman, Özellikleri, Oniki Levha, stanbul 2018, s.233 vd.

⁴¹ Y.10.HD. T.14.2.2019, E.2018/4880, K.2019/1221; Y.21.HD. T.27.12.2018, E.2018/5581, K.2018/9762.

⁴² CENG Z, s.10, DUMAN, s.106 ve orada an,lan Y.21.HD. T.20.02.2017, E.2016/11775, K.2017/1120 say,l, karar.

Kurum denetim raporuna dayanarak gerçekle tirilen i lemin iptali talebiyle a,lan davalarda, davac,n,n "fiilen birlikte ya ama olgusunun gerçekle medi ini" somut delillerle ispat etmesi son derece önemlidir.

Yarg,tay karar,na konu olan bir olayda, 2004 y,l,nda e inden bo an,p, 2013 y,l,nda yeniden eski e i ile evlenen davac,, vefat eden babas,ndan dolay, 01.05.2004 tarihinden itibaren yetim ayl, , almakta,yken, Kurum denetmeni taraf,ndan düzenlenen 27.11.2014 tarihli raporda, davac, ve bo and, , e inin birlikte ya ad,klar, tespit edilmi ve bu rapora dayan,larak Kurumca 01.11.2008-31.09.2013 tarihleri aras,nda ödenen ayl,klar, ve i leyen faizi içeren bir borç belirlenmi tir. Davac,n,n, Kurum i leminin iptali talebiyle at, , davada; yerel mahkeme ve istinaf mahkemesi, davac,n,n borcu olmad, ,n, tespit ederek davan,n kabulüne karar vermi tir. Bu kararlarda; davac, ve e inin ayr,l,k süresince farkl, adreslerde kay,tl, oldu u, sa l,k muayeneleri s,ras,nda farkl, adresler beyan ettikleri, davac,n,n bo anmadan önce k,z,n,n adresine ta ,nd, ,, Kurum denetim raporlar,nda davac,n,n eski e i ile fiilen birlikte ya ad, , hususunda tan,kl,k eden apartman sakinlerinin mahkeme s,ras,nda aksi yönde beyanda bulunduklar, ve dolay,s,yla ilgililerin fiilen birlikte ya ad,klar,n, gösteren somut kan,tlar bulunmad, , a,klanm, t,r. Ancak temyiz mahkemesi, davac,n,n; k,z,n,n adresinde kald, ,n,, eski e inin ya l, olmas, nedeniyle zaman zaman onun evine giderek temizlik ve yemek yapt, ,n,, bo anman,n iddetli geçimsizlik nedeniyle gerçekle ti ini beyan etmesi üzerinde durarak, önceden birlikte ya amay, do rulayan tan,klar,n hakl, bir gerekçe olmaks,z,n mahkemede bu ifadelerini de i tirdiklerini belirtmi tir. Nihayet yüksek mahkeme, 5510 say,l, Kanun'un denetim raporlar, hakk,ndaki 59/2 hükmüne de dayanarak tutana ,n aksinin ispat edilemedi ini, bu nedene davan,n reddine karar verilmesi gerekti ini a,klam, t,r⁴³. Yarg,tay benzer kararlar,nda da birlikte ya ama olgusunu tespit eden Kurum raporu kar ,s,nda, özellikle sonradan de i tirilen tan,k beyanlar,na üstünlük tan,mam, ve mahkemenin yukarda s,ralanan ara t,r,malar, yapmas,na hkmetmi tir⁴⁴.

Görüldü  gibi, an,lan bu Yarg,tay kararlar,nda, bo anan e lerin ayr, ya amas,n,n ola an oldu u ve birlikte/ayn, adreste ya aman,n 56/son kapsam,nda fiilen birlikte ya ama anlam,na geldi i kabul edilmektedir. Ancak, bo anan e lerin her türlü bir araya geli leri de fiilen birlikte ya ama olarak de erlendirilmemelidir. Örne in, ortak çocuklara ili kin yükümlülüklerin yerine getirilmesi, beraber yürütülen sosyal faaliyetlere devam edilmesi veya hastal,k ve bak,m gibi sebeplerle geçici olarak bir araya gelme fiilen birlikte ya ama say,lmamal,d,r. Yine bo anan e ler, ayr, ayr, kendi ekonomik ihtiyaçlar,n, kar ,layarak ve bir aile birli i olmaks,z,n ortak malvarl,klar, olan evde ya amaya devam edebilir. Bulunduklar, çevrenin, e inden bo anm, kad,nlara kar , olumsuz bak, a,s,ndan kurtulmak için e inin ekonomik güvencesinden yararlanmaks,z,n birlikte ya amay, sürdürebilir. Yani, bo anman,n beklenen sonuçlar,ndan, yaln,zca ayr, adreslerde ya ama art,n,n gerçekle memesi tek ba ,na gelir ve ay,k kesme nedeni olarak kabul edilmemelidir. Bu anlamda, evlilik birli i kurulmu ya da hiç sona ermemi gibi aile varl, ,n,n devam ettirilmesi⁴⁵, fiilen birlikte ya ama say,labilir. Yaln,zca ayn, adreste ya aman,n ispat,yla yetinilmeyip, birlikte ya aman,n tespitinde yukar,da s,ralanan ltlerin var olup olmad, ,n,n ara t,r,lmas, gerekir. Ku kusuz bu noktadaki sorun da, bu ltlerin ne ekilde ispat edilece idir. Tamamen zel hayata yönelik olan ve gerçek iradenin anla ,lmas,n,n oldukça güç oldu u bu durum; esasen böyle bir hükmün yerinde olup olmad, , sorusunu akla getirir.

Birlikte ya aman,n tespiti üzerine gelir ve ayl,k ileriye do ru kesilmemekte, gemi te ödenen gelir ve ayl,klar,n da iadesi istenmektedir. Bu da ayr, bir ispat sorunu yarat,r. Taraflar,n hangi tarihten itibaren, yukar,da ortaya konulan ltlere göre birlikte ya amaya ba lad,klar, o u zaman bilinemeyece i gibi gemi e dönük bu tür ara t,r,ma ve veri toplamalar da insan,n manevi varl, , üzerinde oldukça y,prat,c,d,r. Örne in, ba lang,ta bo anman,n çocuklar üzerindeki olas, olumsuz etkilerini ortadan kald,r,mac,yla ya da taraflar,n ayr, adreslerde ya amak için yeni bir ev aray, ,na girdikleri süreçteki birlikte ya amalar, gelir ve ayl,k elde edebilmek amac,yla hakk,n kötüye kullan,lmas, de ilken; sonradan bu niteli e brnm olabilir. Sonuç olarak, Anayasa'ya ayk,r,l,k iddias, bir kenara b,rak,lsa bile, ispat bak,m,ndan ta ,d, , belirsizlikler ve ara t,r,ma yöntemi ile elde edilen verileri de erlendirme yetkisinin

⁴³ Y.21.HD. T.6.12.2018, E.2018/5425, K.2018/9067.

⁴⁴ Y.21.HD. T.8.11.2018, E.2018/4690, K.2018/8110.

⁴⁵ ÖZDEM R, s.202.

s,n,rlar,ndaki sorunlar hükmün yerinde bir düzenleme olmad, , kanaati uyandırmaktadır.

C. Düzenlemenin Zaman Bak,m,ndan Uygulanmas,

5510 say,l, Kanun'un, 2008 y,l, Ekim ay, ba ,nda yürürlü e girmesiyle birlikte (m.108/d)⁴⁶, önceki sosyal güvenlik kanunlar,nda yer almayan m.56/son hükmü de ilk defa uygulanmaya ba lanm, t,r. Kural olarak, fiilen birlikte ya aman,n ba lamas,yla birlikte gelir ve ayl,k kesme i lemi gerçekte tirilecek ve yine bu tarihten itibaren yersiz yap,lan ödemeler 96. maddeye göre tahsil edilecektir. Ancak önceki sosyal güvenlik kanunlar,nda bu yönde bir düzenleme olmay, ,, önceki kanunlara göre hak kazan,lan gelir ve ayl,klar,n, m.56/son hükmüne göre kesilip kesilmeyece i ile Kanunun yürürlü e girdi i 2008 y,l,ndan önce ba layan fiilen birlikte ya ama durumunda gelir ve ayl, ,n hangi tarihten itibaren kesilece i sorunu ortaya ç,km, t,r.

5510 say,l, Kanun'un, önceki dönemde ba layan ve devam eden sigortal,l,k ili kileri bak,m,ndan çe itli geçi hükümleri sevk etti i bilinmektedir. Bu hükümlerden biri de geçici 1. maddedir. Madde, gelir ve ayl,klar, eski kanunlara göre ba lanalar hakk,nda "Bu gelir ve ayl,lar,n durum de i ikli i nedeniyle art,r,lmas,, azalt,lmas,, kesilmesi veya yeniden ba lanmas,nda, bu Kanunla yürürlükten kald,r,lan ilgili kanun hükümleri uygulan,r." kural,n, getirmi tir (f.2, son cümle). Bu nedenle sadece bu geçi hükmünden yola ç,karak, önceki kanunda "fiilen birlikte ya amak" sebebine dayanan bir ayl,k kesme nedeni bulunmad, ,ndan, önceki kanuna göre ba lanm, ayl,klarda bu yönde bir kesinti yap,lamayaca , dü ünülebilir. Ancak konunun, dürüstlük kural, ile yak,ndan ilgili olmas, nedeniyle; ö reti görü lerinde⁴⁷ ve Yarg,tay kararlar,nda önceki kanunlara göre ba lanalar gelir ve ayl,klar,n da kesilece i kabul edilmi tir.

Yarg,tay Hukuk Genel Kurulu karar,nda bu kabul öyle aç,klanm, t,r;

"An,lan madde uyar,nca bir hakk,n aç,kça kötüye kullan,lmas,n, hukuk düzeni korumayaca , gibi, hiç kimsenin kendi kusurundan yararlanamayaca , ilkesi de birlikte gözetilmek suretiyle, 5510 Say,l, Yasa'n, n 56. Maddesi aç,s,ndan 01/10/2008 tarihinden önce hakk,n kazan,ld, , durumlarda, an,lan yasal düzenleme öncesinde ilgililer her ne amaçla bo anm, olursa olsun, fiili birlikteliklerini 5510 Say,l, Yasa'yla getirilen yeni düzenleme sonras,nda da sürdürdüklerinin veya söz konusu düzenlemeden itibaren an,lan tür ve nitelikte bir beraberli e ba lad,klar,n,n kan,tlanması, durumunda, i ilgililere gelir veya ayl,k tahsisi yap,lmamas,, ba lanalar gelir veya ayl, ,n kesilmesi gerekmektedir."⁴⁸

Görüldü ü gibi Hukuk Genel Kurulu, önceki dönemde hak kazan,lan ayl,klar,n, yeni düzenleme sonras,nda devam eden fiilen birlikte ya ama olgusu nedeniyle (birlikte ya aman,n ilk defa düzenlemeden sonra ya da önce ba lamas,na ba l, olmaks,z,n) kesilece ini kabul etmi tir. Kan,mca da yüksek mahkemenin ve ö retinin bu görü ü isabetlidir.

Hükmün zaman bak,m,ndan uygulanmas, hakk,nda cevaplanacak ikinci soru ise, fiilen birlikte ya aman,n Kanunun yürürlü e girdi i tarihten önce ba lamas, ve yeni düzenleme sonras,nda da devam etmesi durumunda, gelir ve ayl,klar,n hangi tarihten itibaren geri istenebilece i dir. Bu konuda Hukuk Genel Kurulu ve özel daire kararlar,nda, Kanunun yürürlü e giri tarihi olan ekim ay, ba ,ndan önceye ili kin ayl,klar,n istenemeyece i kabul edilmektedir⁴⁹. Ö retide de bu görü payla ,lm, t,r⁵⁰. Gerçekten, hukuki güvenlik ilkesi gere ince kanunlar, kural olarak yürürlükte bulduklar, zamandaki olaylara uygulan,r. Bu nedenle, fiilen birlikte ya aman,n henüz bir gelir ve ayl,k kesme nedeni olarak kabul edilmedi i döneme ili kin olarak, bu sebebe dayan,p bir tahsil talebinde bulunmak yerinde de ildir.

⁴⁶ Kanunun yürürlü ü hakk,nda ayr,nt,l, aç,klamalar için bkz. U AN, Fatih: 05510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Ba lang,c,na li kin Tespitlerö, Sicil Hukuku Dergisi, S.14, 2019, s.239 vd.

⁴⁷ CAN KL O LU, 2014:454, AHLANAN, s.6, AYDIN, s.807.

⁴⁸ Y.HGK. T.14.12.2016, E.10-2014/2112, K.2016/2203 ve T.14.2.2018, E.2015/10-2680, K.2018/214.

⁴⁹ Y.HGK. T.21.1.2015, E.2014/10-184, K.2015/554; "söz konusu madde 01.10.2008 günü yürürlü e girdi inden, eylemi birliktelik daha önce ba lam, olsa dahi maddenin yürürlük günü öncesine gidilmemeli, ba ka bir anlat,mla 01.10.2008 tarihi öncesine ili kin borç tahakkuku söz konusu olmamal,d,r" Y.10.HD. T.2.7.2018, E.2016/7009, K.2018/6265.

⁵⁰ AHLANAN, s.6, AYDIN, s.807.

IV. DÜZENLEMENİN ANAYASA'YA AYKIRILIK SORUNU VE ANAYASA MAHKEMESİ KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Anayasa Mahkemesi'nin Konuyla İlgili Kararında Ortaya Konulan Esaslar

5510 sayılı Kanun'un, 2008 yılında yürürlüğe girmesi ve m.56/son hükmünün de uygulanmaya başlanmasıyla birlikte; Kurumca gelir ve aylıklar, kesilenlerin, bu işlemlerin iptali, borçlu olmadıkları, tespiti talebiyle açtıkları, ya da takibe itiraz etmeleri üzerine Kurum tarafından itirazın iptali talebiyle bu kimselere açılan davalar, yerel mahkemelerce görülmeyle sonuçlanmıştır. Bu davalara bakan mahkemelerden, üç ayrı mahkemesi (Diyarbakır 2. Mahkemesi, E.2009/86; Zonguldak 2. Mahkemesi, E.2010/86 ve Malatya Mahkemesi, E.2010/87) benzer gerekçelerle hükmün Anayasa'nın birden çok maddesine aykırı olduğunu gerekçesiyle itiraz yoluna başvurmuşlardır. Ancak Anayasa Mahkemesi, hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığını, bu karar vermiştir⁵¹.

İtiraz yoluna başvuran bu mahkemelerin itiraz gerekçelerinden ilki, emtia ilkesi (m.10) yönünden olması ve birlikte ya ayanlardan yalnızca boğand, , e iyle birlikte ya ayanların gelir ve aylıklarının kesilmesi, boğan, eski emtia ile, ,nda biriyle ya da hiç evlenmeyip herhangi biriyle birlikte ya amay, tercih edenlerin bu aylıklar, almaya devam etmesi söz konusu ilkeye aykırı, bulunmuştur. Hak sahibinin ayl, ,n,n, sadece denetim raporlarındaki belirlemeye dayanılarak kesilmesini düzenleyen m.56/son hükmünün, kanunların Anayasa'ya aykırı, olamayacağı, ,n, düzenleyen 11. maddeye aykırı, olduğu da bir diğer gerekçe olmuştur. Bunun gibi, birlikte ya ama olgusunun araştırılması, ,n ki ilerin aile yaşam, ve özel hayatın, ,n tart, ,lması, anlamına geldiği, bu yönüyle maddi ve manevi varlık, , koruma ve geliştirme hakk, ile (m.17) özel hayatın gizliliğinin (m.20) ihlal edildiği de ileri sürülmüştür. Gelir ve ayl, ,n kesilmesinin, herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğu düzenleyen 35. madde karş, ,nda bu hakkın, kısıtlanması, anlamına geldiği de ayrıca açıklanmıştır. Gerekçelerden bir diğeri de maddenin, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olması, ,n düzenleyen 60. maddeye (ve buna bağlı olarak sosyal bir hukuk devleti tanımlanması, ,n egemen olduğu 2. ve 5. maddelere) aykırı, olduğuudur. Yine mahkemelerce verilen boğanma kararına rağmen gelir ve ayl, ,n kesilmesinin, mahkeme kararları, ,n, uygulamamak anlamına geleceğ i ve hükmün bu yönüyle m.138'e aykırı, olduğu da itiraz gerekçeleri arasında sayılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin esas ilki incelemesinde, itiraz konusu düzenlemenin hakkın kötüye kullanılması, önlemek olan gerekçesi üzerinde durulmuş ve ölüm ayl, ,na hak kazanmak için aranan evli olmama koşulunun boğanma ile ağı olarak; kanun koyucunun dul veya bekâr kadınlar, korumak gayesinin istismar edildiğ i, ölüm ayl, , almak için gerçekleştirilen bu boğanmalarda tarafların iyiniyetli davranmad, , belirtilmiş ve bu yönüyle düzenlemenin hukuk devletine aykırı, bir niteliğ i bulunmad, , sonucuna varılmıştır. Kararda, emtia ilkesi de açıklanmış, ve kanun önündeki emtia ilkesinin hukuksal durumları, ayn, olanlar için söz konusu olduğu, bu ilke ile fiili emtia ilkesinin hukuksal emtia ilkesinin öngörüldüğ ü, evli olmadan birlikte ya ayanlar ile aylık almak için hakkın, kötüye kullanılarak birlikte ya amaya devam edenlerin, hakk, kullanmak bakımından emtia kabul edilemeyecekleri ifade edilmiştir. İtiraz konusu kural son olarak sosyal güvenlik hakk, yönünden ele alınmış, , ölüm ayl, , alabilmek için öngörülen koşulun hakkın kötüye kullanılarak sağlanmaya çalışılması, ,n, sosyal güvenlik hakkıyla bağdaşmayacağı, ; "Anayasa'nın 65. maddesine göre, devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini mali kaynakların, ,n yeterliliğ i ölçüsünde yerine getireceğ i", fiilen birlikte ya ayanlara yapılan haksız ve yersiz ödemelerin de Kurumun aktüeryal dengesini olumsuz etkileyebileceğ i kabul edilmiştir.

Yüksek Mahkeme'nin oy çokluğuyla verdiği bu karar, , yazılan karar, , oy yazılardan ilkinde, hükmün emtia ilkesiyle bağdaşmad, , , birisiyle evlenmeden birlikte ya ayan, boğan, eski emtia ile ya da bağdaşma biriyle birlikte ya ayan kadınların kanun karş, ,nda bekâr sayılmad, ,n,, bunlardan sadece bir grubun farklı kurala bağlanması, ,n emtia ilkesine aykırı, olduğu ifade edilmiştir. Aynı karar, , oy yazılarda, Kurum yetkililerince yapılan incelemenin özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine müdahale olacaktır, ,n, devletin aktüeryal dengeleri gözetirken ki ilinin maddi ve manevi varlık, ,n, koruma hakkına sahip olduğu da dikkate alınmaz.

⁵¹ AYM. T.28.4.2011, E.2009/86, K.2011/70, RG. 15.12.2011, S.28143.

Karara kar , yaz,lan ikinci kar , oy gerekçesinde, ilk olarak yukar,da muvazaâ kavram, bak,m,ndan yap,lan aç,klamalara benzer olarak, kesinle mi bir mahkeme karar, kar ,s,nda muvazaadan söz edilemeyece i belirtilmi tir. Bo an,lan e le fiilen birlikte ya ama tercihinin özel hayata ili kin bir tercih oldu u ve herkesin bu tercihe sayg, gösterip sorgulamamas, gerekti i, kural,n bu yönüyle Anayasa m.20'ye aç,kça ayk,r, oldu u, di er yandan özel hayat biçimlerinden bir bölümünün hak yoksunlu u sebebi say,l,rken kalan,n bu kapsamda de erlendirilmemesinin hukuk devleti ilkesine de ayk,r, oldu u da gerekçede aç,klanm, t,r. Kar , oy gerekçesinde son olarak, itiraz konusu kural, sosyal güvenlik hakk,n, haks,z biçimde yitirilmesi sonucunu do urdu undan Anayasa'n,n 60. maddesine ayk,r, bulunmu tur.

B. Anayasa'ya Ayk,r,l,k Yönünden De erlendirme

nceleme konusu olan m.56/son hükmünün, ispata ili kin bar,nd,rd, , belirsizlikler, Kurum denetim görevlilerinin ve yarg, organlar,n,n ne ölçüde birlikte ya amaya ili kin verileri toplay,p de erlendirece inin yaratt, , sorunlar yukar,da aç,klanm, t,r. Bu sak,ncalar yan,nda, hükmün Anayasa'ya ayk,r,l, , aç,s,ndan yap,lan de erlendirmeler de dikkate al,nmal,d,r. Düzenleme özelliklerle; e itlik, özel hayat,n gizlili i ve sosyal güvenlik hakk, bak,m,ndan ele al,nmal,d,r.

1. E itlik lkesi Yönünden

E itlik ilkesinin (Anayasa m.10), herkesin kanun önünde ayr,m yap,lmaks,z,n e it olmas, anlam,na gelen mutlak e itlik yönü oldu u gibi, nisbi yönü de bulunmaktad,r ve konumuz bak,m,ndan önemli olan da nisbi e itlik anlay, ,d,r. Ayn, durumda bulunanlara ayn, i lemin yap,lmaz,, buna ba l, olarak farkl, durumda olanlar,n da farkl, i leme tabi tutulmas, nisbi e itlik anlam,na gelir. Bir ba ka ifadeyle, e it durumda olanlara e it davranmak gerekti i gibi, e it durumda olmayanlara da (e itsizlikleri ölçüsünde) farkl, davranmak gerekir. Bu yönüyle, Anayasa Mahkemesi karar,nda, "*resmi evlili i olmadan birlikte ya ayanlar ile ölüm ayl, , alabilmek için hakk,n, kötüye kullanarak resmi evlili ini bo anma ile sonland,r,p bo and, , e iyle fiilen birlikte ya ayamaya devam edenler söz konusu hakk, kullanmak bak,m,ndan*" e it say,lmayaca , aç,klanm, t,r. Ancak bu yakla ,ma kat,lmak mümkün de ildir. Zira Anayasa Mahkemesi'nin ba ka kararlar,nda da e itlik ilkesiyle eylemli de il, hukuksal e itli in öngörüldü ü aç,klanm, t,r⁵². Ö retide de, buradaki e itlik kar ,la t,rmas,n,n, hukuki duruma göre medeni nikâh, olanlar ile medeni nikâh, olmayanlar aras,nda yap,lmaz, gerekti i de erlendirilmi tir⁵³.

Kan,mca da, evlenmeden herhangi biriyle beraber ya ayanlar,n durumu ile bo an,p bo and, , e i d, ,nda ba ka biriyle ya da bo and, , e iyle birlikte ya ayanlar,n durumu ayn,d,r. Zira buradaki hukuki durum medeni hâldir. Say,lanlardan yaln,zca son grupta yer alanlar,n hükmün kapsam,na girmesi, objektif ve makul bir sebebe dayanmaz ve bu yönüyle e itlik ilkesine ayk,r,l,k olu turur. Di er beraber ya ayanlar,n durumunun Kanun hükmünde yer almamas,, bu kimselerin hakk,n, kötüye kullanmad, , anlam,na da gelmez. Konu hakk,nda aç,klanm, görü llerde, hükmün e itlik ilkesine ayk,r, oldu unu ileri sürenler oldu u gibi⁵⁴; bu kimselerin e it kabul edilemeyeceklerini ve e itlik ilkesine bir ayk,r,l,k bulunmad, ,n⁵⁵, e itlik ilkesine yönelik ele tirilerde hakl,l,k pay, olsa da yasama yetkisinin asilli i prensibi gere ince hükmün kimlere uygulan,p kimlere uygulanmayaca , konusunda kanun koyucunun belirleme yetkisine sahip oldu u⁵⁶ baz, belirsizlikler bar,nd,rsa da ülke gerçekleri kar ,s,nda yerinde oldu unu savunan görü ler de vard,r⁵⁷

2. Özel Hayat,n Gizlili i Yönünden

Hükmün, özel hayat,n gizlili i ilkesi (Anayasa m.20) aç,s,ndan da de erlendirilmesi gereklidir. Belirtilmelidir ki Anayasa'ya ayk,r,l,k iddias,yla yerel mahkemelerin itiraz

⁵² AYM. T.17.5.2012, E.2011/90, K.2012/71, RG.1.1.2013, S.28515.

⁵³ CENTEL, s.193, Yazar genel olarak Anayasa Mahkemesi karar,na kat,lmakla birlikte e itlik ilkesi yönünden yap,lan de erlendirmenin sosyal gerçekler aç,s,ndan memnuniyet verici olmad, ,n, belirtmektedir.

⁵⁴ AKBİYİK, s.640, Yaln,zca nisbi de il mutlak e itlik anlam,nda da Anayasa'ya ayk,r, oldu u yönünde TURAN, s.128.

⁵⁵ CAN KL O LU, Nur en: "Sosyal Sigortalar,n Genel Hükümleri ve Türleri Aç,s,ndan Yarg,tay,n 2012 Y,l, Kararlar,n,n De erlendirilmesi", Yarg,tay,n Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlar,n,n De erlendirilmesi 2012, Kamu , Ankara 2017, s.451.

⁵⁶ U AN, De erlendirme, s.487.

⁵⁷ ÖZMEN, s.112.

gerekçeleri arasında ve karışık, oy gerekçesinde yer alsada Anayasa Mahkemesinin esasa ili kin incelemesinde, bu yönde bir de erlendirme yapılmamıştır. Ancak maddenin, fiilen birlikte ya amay, gelir ve aylık kesme sebebi olarak belirlemesi, ister istemez aile hayatı ve özel hayatı konusunu oluşturmaktadır. Anayasama göre, herkesin özel hayatı ve aile hayatı saygı, gösterilmesini isteme hakkı vardır ve özel hayatı ve aile hayatı gizliliğine dokunulamaz. Anayasa Mahkemesi'nin de iki kararlarında, özel hayat kavramı, hakkında eksiksiz bir tanım yapmanın zorluğu ve bu yönüyle özel hayat kavramının geniş bir kavram olduğunu; bu hakkın mahremiyet hakkı, yani istenmeyen bütün müdahalelerden uzak bir özel alan hakkı anlamına geldiği gibi, kişinin sosyal bir hayat sürdürmesinin de bu hakka dahil olduğunu açıklanmıştır.⁵⁸ Özel hayatın gizliliğinin korunması, bu hayatın baskınlığı gözlerinin önüne serilmemesini, resmi makamların özel hayata müdahale edememesini gerektirdiği de ayrıca ifade edilmiştir.⁵⁹

Kanunca, maddenin özel hayatın gizliliğini ihlal etmediğini de erlendirirken, maddenin amacı ile bu amaçla gerçekleştirilmesi için yapılan uygulamaların (yani maddenin tatbikinin) birbirinden ayrılmaması gerekir. Hakkın kötüye kullanılması, var olup olmadığı, tespiti ve haksız yere Kurumdan gelir ve aylık alınmasını önlenmesi gerekçesiyle bir kanuni düzenleme yapılması mümkündür. Bu düzenlemenin tatbiki için, Kurum tarafından yapılan denetim ve incelemeler; ülkenin ekonomik refahının korunmasıyla bu hakla me ru bir amaçla yapılan müdahale olarak de erlendirilebilir.⁶⁰ Kanunun, hakkın kötüye kullanılması, önüne geçip, hak etmediği halde gelir ve aylık almayı engellemeyi, almasını, bu nedenle oluşan zarar, gidermeyi amaçlayan düzenlemesinin, tek başına özel hayatın gizliliğine aykırı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Kişinin, herhangi biriyle ya da önceki eylemleri birlikte ya amaya karar vermesi tamamen bireysel bir tercih olup maddenin bu tür ilhakları yasaklama amacı, da bulunmamaktadır. Kaldık ki bu yönde yapılacak bir inceleme de yargının görev, hak ve yetki alanı, içinde yer almaz.⁶¹ Nitekim Yargıtay kararlarında da

Öhak sahibinin bo and, , eylemleri birlikte ya aması, her ne saikle olursa olsun, anayasal bireysel özgürlük kapsamında kalmakta ise de, Devlet sosyal görevlerini mali kaynakları, yeterli ölçüsünde yerine getirmesine dair Anayasa'nın 65. maddesi uyarınca sosyal sigorta yardımları, hak kazanma koşulları, düzenleme yetkisine sahip olduğu gibi, Devletin bo anan eylemleri birlikte ya aması, yasak getirmesi mümkün de il ise de bu durumda olan kişilerin sosyal sigorta yardımları, kapsam, d, ,nda bırakılması, mümkündür.

ifadesiyle bu husus açıklanmıştır.⁶²

Kanunun tatbiki için yani birlikte ya aman, öbelirlenmesi için yapılan denetimlerin özel hayatın gizliliğine müdahale etmesi ise ayrı bir sorundur. Gelir ve aylık artırımları, devam edip etmediğinin tespitinin yalnızca bu maddeye özgü olarak de il, her durumda Kurum tarafından yapılan öyoklama ile belirleneceği 5510 sayılı Kanun'da getirilmiş bir esastır (m.55/son). Buna göre Kurum, özel hayatın gizliliğini sınırlar, içinde bu yönde do acak hak ihlallerinin önüne geçerek öyoklama ile lemini yerine getirmelidir.⁶³ Bu i lemin yerine getirilmesindeki sınırlama, ise hükmün Anayasa'ya aykırılığı, ile ilgili de il uygulamadan do an bir sorun olarak görülmelidir. Ancak tekrar belirtilmelidir ki, hükmün bu belirlemenin ne şekilde yapılacağına, fiilen birlikte ya aman, tespitinde ne ölçüde özel hayata müdahale edileceğine, kullanılacak araçların yönteminin içeriğine, herhangi bir zaman sınırlanması uyulmayacağına ili kin kuralları getirmemesi, uygulamada da belirsizliklere yol açmaktadır.

3. Sosyal Güvenlik Hakkı, Yönünden

Anayasama 60. maddesinde, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu ve devletin, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alması, ve te kilat, kuracağı düzenlemesi yer almaktadır. Sosyal güvenlik hakkıyla do rudan do ruya ili kili olan bu maddeden çıkarılan

⁵⁸ AYM. T.21.1.2015, B.No:2013/9660, RG.3.6.2015, S.29375.

⁵⁹ AYM. T.20.3.2008, E.2006/167, K.2008/86, RG.25.6.2008, S.26917.

⁶⁰ TURAN, s.130.

⁶¹ U AN, De erlendirme, s.484, ÖZMEN, s.105.

⁶² Y.HGK. T.14.12.2016, E.2014/21-1568, K.2016/2136.

⁶³ CENTEL, s.193, CENG Z, s.11.

esaslar; sosyal güvenli in bir insan hakk, oldu u, sosyal güvenlik hakk,n,n herkes için tan,nd, , ve bu hakk, sa laman,n devlet için bir ödev oldu udur⁶⁴. Anayasa'n,n 65. maddesinde ise devletin sosyal güvenli i sa lama ödevinin s,n,r,na yer verilmi tir. Bu s,n,r, "Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlar,na uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklar,n,n yeterlili i ölçüsünde yerine getirir." hükmü ile belirtilmi tir.

Hak sahibi say,lan kimselerin, bo and, , e iyle fiilen birlikte ya ,yor olmalar, nedeniyle gelir ve ayl,klar,n,n kesilmesi sosyal güvenlik hakk,ndan mahrum kald,klar, anlam,na geldi i ve bu yönüyle Anayasa'ya ayk,r, oldu u Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluna ba vuran yerel mahkemelerin gerekçeleri aras,nda say,lm, t,r. Kar , oy gerekçesinde de, kural,n "bir sosyal güvenlik hakk,n,n (ayl,k) haks,z biçimde yitirilmesi sonucunu do urdu undan", Anayasa'n,n 60. maddesine ayk,r, oldu u ifade edilmi tir. Anayasa Mahkemesinin ço unluk karar,nda ise, m.56/son hükmünün, hakk,n kötüye kullan,lmas,na engel olma amac,n, ta ,d, ,ndan ölüm ayl, , almay, hak edenler aç,s,ndan sosyal güvenli i sa lamaya çal, man,n bir gere i oldu u ifade edilerek, hakk,n kötüye kullan,lmas,n,n sosyal güvenlik hakk,yla ilgisinin olmad, , de erlendirilmi tir. Mahkeme taraf,ndan daha sonra, Anayasa'n,n 65. maddesine yer verilmi ve Kurumun aktüeryal dengelerinin olumsuz etkilenmemesi için bu kural,n getirildi i aç,klanm, t,r. Ancak ö retide, bu durumun Anayasa m.65 ile bir ilgisinin bulunmad, ,; aksine, bo and, , e iyle fiilen birlikte ya ayanlar,n da korunmas, istenmi olsayd,, buna kar , m.65 hükmünün dayanak yap,labilece i üzerinde durulmu tur⁶⁵. Aksi görü olarak, m. 65 gere ince devletin sosyal sigorta yard,mlar,na hak kazanma konusunda düzenlemeler yapabilece i, "bo an,lan e le fiilen birlikte ya ama olgusuna müdahale edemeyecek olan devletin, yöntemince kabul edece i yasal düzenlemeyle bu tür bir ili kiyi sürdürenleri sosyal sigorta yard,mlar,ndan yoksun b,rakma yetkisine sahip oldu u" aç,klanm, t,r⁶⁶.

Sosyal güvenlik hakk,, herhangi bir ayr,m nedeni olmaks,z,n herkes için tan,nan ve toplumun bir üyesi olarak herkesi kapsam, içine almay, amaçlayan bir insan hakk, olmakla birlikte, devletin çe itli sosyal sigorta kollar,ndan yararlanmak için (sigorta statüsü, ya , cinsiyet, gelir durumu, prim ödeme gün say,s,, sigortal,l,k süresi gibi) bir tak,m artlar getirmesi mümkündür. Bu artlar, ta ,mas,na ra men, ilgili haktan yararland,r,lmamak ise sosyal güvenlik hakk,n,n ihlali anlam,na gelir. Bununla birlikte, sosyal güvenlik hakk,n,, bir hakk, kötüye kullanarak elde etmek dü ünülemez. Bu nedenle, 56. madde hükmünün amac,n,n, hakk,n, kötüye kullananlar,n gelir ve ayl,klardan yararlanmas,n, önlemek oldu u dikkate al,nd, ,nda; bu amac,n me ru bir amaç oldu u ve bu yönüyle sosyal güvenlik hakk,na ayk,r, olmad, , kabul edilebilir. Ancak hükmün yaln,zca bo and, , e iyle fiilen birlikte ya ayanlar, kapsam, ve sadece bu kimseleri hakk,n, kötüye kullananlar olarak i aret etmesi, yukar,da e itlik ilkesi aç,s,ndan yap,lan aç,klamalarla birlikte de erlendirildi inde, ölüm geliri ve ölüm ayl, ,n,n ödenmesinde bir e itsizlik yaratt, , aç,kt,r. Sosyal haklardan yararlanacak olanlardan ayn, hukuksal statüde bulunanlar,n farklı kurallara ba l, olmas, ise sosyal güvenlik hakk,na yap,lm, bir müdahale say,lmal,d,r.

V. KURUM UYGULAMASI BAKIMINDAN KABUL ED LEN GÜNCEL DÜZENLEMELER

Gelir ve ayl,k alma artlar,n,n var olup olmad, ,n,n tespitinin Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmi memurlar, (Kurum müfetti leri ve sosyal güvenlik denetmenleri) taraf,ndan yap,laca ,n, düzenleyen 55. madde yan,nda, Sosyal Sigorta lemleri Yönetmeli içinde de yoklama i lemine ili kin hükümler yer almaktadır. Yönetmeli in 73. maddesine göre, yoklama i lemlerinin amac,, "gelir ve ayl,k alma ko ullar,n, kaybedenlerin zaman,nda belirlenerek, öncelikle bunlar ad,na yap,lan ödemelerin durdurulmas,n,, daha sonra da gelir ve ayl, ,n kesilerek varsa yersiz olarak yap,lan ödemelerin ilgili mevzuat hükümlerine göre tahsil edilmesini" sa lamakt,r. Yönetmeli in 74. maddesinde ise yoklama i leminin kapsam,na neler girdi i say,l,rken bu kapsama, e ve k,z çocuklar,ndan e inden bo and, , hâlde, bo and, , e iyle fiilen birlikte ya amad, , hususunun girdi i (m.74/1, 8. bent) belirtilmi tir. Yine 77. maddede, Kurum denetim ve kontrol görevlilerinin mahallinde inceleme yetkisine sahip oldu u ve bu yetkinin "bo and, , e i ile fiilen birlikte ya amay, sürdüren e veya k,z

⁶⁴ TUNCAIY/EKMEKÇ , s.97 vd.

⁶⁵ CENTEL, s.194.

⁶⁶ U AN, s.484.

çocuklar olmak üzere, gelir ve aylık artırımların, yitirenlerin tespitini" de kapsadığına özel olarak yer verilmiştir.

Gelir ve aylık kesilmesine yol açacak nitelikteki birliktelikler, bakanlık ile ilgili im merkezine (ALO 170), CEMER'e (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) yapılan ihbar ve şikayetler, doğrudan Kuruma yapılan müracaatlar, 5510 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, Kuruma gönderilen bilgiler nedeniyle ya da doğrudan Kurumun bir aracı olmayarak, gerekli görmesi üzerine denetim konusu yapılmaktadır⁶⁷. Yapılan denetim sonucu tutulan tutanak ve hazırlanan rapor sonrasında da Kurumun ilgili birimi tarafından gelir ve aylık kesilmesi gerçeğe tirilmekte ve önceden ödenen miktarlar da 96. madde esasına göre talep edilmektedir.

2013 yılına kadar, Kurum tarafından boğandığı, eylemlerle birlikte ya da, tespit edilenler hakkında kamu zararına uğratarak nitelikli dolandırıcılık suçunu işledikleri iddiasıyla suç duyurusunda bulunulmaktayken, konuyu düzenleyen Fazla veya Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in⁶⁸ 5. maddesinde yapılan değişikliklerle, suç duyurusunda bulunulacak haller bakımından "boğanma nedeniyle gelir veya aylık bağlanmaktan sonra boğandığı, eylemlerle birlikte ya anması," istisna tutularak bu uygulamaya son verilmiştir. Uygulamanın devam ettiği dönemde verilen Yargıtay kararlarında ise bağlanmaktan haklı olarak dolandırıcılık suçunu işlediği kabul edilmişse de⁶⁹ sonraki kararlarda, hukuken geçerli bir boğanma sonrasında eylemlerin bir arada ya anması, aylık almak amacıyla yapılan hileli davranışları kanıtlamayacağına, bu konuda bir cezai düzenlemenin bulunmadığına ve dolandırıcılık suçunun yasal unsurlarından oluşmadığına isabetli olarak hükmedilmiştir⁷⁰. Aynı dönemde Kurum tarafından kabul edilen 2012/40 sayılı Genelge ile de gereksiz suç duyurularının ve bu nedenle oluşan Kurum zararının engellenmesi için, bu tür bir davranışın salt Kurumu zarara uğratan bir haksız fiil olması durumunda suç duyurusunda bulunulmasına gerek olmadığına kabul edilmiştir.

Çalışmada yer verildiği gibi, son derece genel bir kural olan m.56/son hükmünün birlikte ya anması ne şekilde belirleneceğini ilkin bir düzenleme içermemesi, birlikte ya anma durumunun doğrudan doğruya özel hayat, ilgilendiren bir durum olması, ve yapılan tespit sonucu gelir ve aylık kesilmesi ile önceki ödemelerin talep edilmesi gibi ayrı bir sonucun karışmasında, Kurum denetim raporlarının titizlikle hazırlanması, önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Geçmiş dönemde kamuoyunun dikkatini çeken ve "ev basma" gibi haberlerle gündeme gelen uygulamalara bugün için son verildiği ve adres kayıtları, çevresel inceleme, tanık ifadeleri gibi ispat araçlarıyla bu denetimin yapıldığına tespit edilmektedir.

Konu hakkında, 22.3.2018 tarihli ve Ölüm Geliri/Aylık, veya Evlenme Ödenmesi Talebinde Bulunan E ve Kız Çocuklar, konulu Kurum Genel Yazışmasında, ölüm geliri ve aylık kesilmesinde olan e ve kız çocuklar ile ilgili olarak, boğandığı, eylemlerle birlikte ya anması, ilkin bir ihbar ve şikayet alınması, durumunda denetime gönderilecek olan dosyaların tespitinde bazı hatalar yapıldığına belirtilmiş ve bazı hususlara dikkat edilmesi özellikle açıklanmıştır. Buna göre, "i)TMK'na göre evlilik birliği gerçeğe meksizin herhangi bir nedenle birlikte ya anması ile ilgili olarak kimlik paylaşım sisteminden kontrol yapılmadan denetim talebinde bulunulduğunu, ii)Talepte bulunan kız çocukların öncelikle gelir/ aylık hak kazanıp kazanmadığına, tespiti yapılmadan denetime gönderildiğini, iii)E ve kız çocukların boğanma tarihinin kendisinden gelir/ aylık bağlanacak olan sigortalının ölüm tarihinden önce olduğu durumlarda denetime gönderildiğini, iv)Boğandığı, eylemlerle birlikte ya anması birisiyle evlenmesine rağmen denetim talebinde bulunulduğunu, v)Yeterli inceleme yapılmaksızın yalnızca tanık beyanlarıyla ya anma yerinde denetim yapılmadan kanaat oluşturulduğunu, vi)Denetime esas bilgi ve belgelerde çelişkiler bulunduğunu, diğer kuramlardan ve kolluk kuvvetlerinden alınan bilgi ve belgeler ile denetim raporları arasında farklılıkların dikkate alınmadan karar verildiğini, vii)Yargıtay organları tarafından verilen kararlarda gözetilmesi gereken hususlara dikkat edilmeksizin inceleme ve denetim yapıldığına, viii)Bazı denetim raporlarının sonuç bölümlerinde kesin kanaatlerin

⁶⁷ ESEN, Bünyamin: "Yargıtay Kararları ile Sosyal Güvenlikte Anlaşılabilir Boğandımlar ve Denetimi", Legal HSGHD. S.33, 2012, s.203.

⁶⁸ RG.27.9.2008, S.27010.

⁶⁹ Y.15.CD. T.15.5.2012, E.2011/11378, K.2012/8114.

⁷⁰ Y.15.CD. T.10.5.2012, E.2012/1750, K.2012/4337.

bildirilmedi i, ix) Denetim raporlarında maddi hata boyutunu anlamak için, ki ilerin kimlik bilgilerinin adres bilgilerinin ve diğer esaslı unsurlardaki hataların gözlemlendiği ve hatta bazı dosyadaki ki ilerin bilgilerinin yer aldığı, tespit edilmiştir. Gerçekten bu yanlışlardan kaçınılarak, denetimlerde dikkat edilmesi, gereksiz yere özel hayata müdahale edilmesinin önüne geçecek gibi incelemenin sağlıklı, bir şekilde tamamlanması, bakımından önemlidir.

Son olarak, 6.11.2018 tarihli ve 2018/38 sayılı Genelgede yer alan önemli esaslar üzerinde de durmak gerekir. Kurumun, 2018/38 sayılı Genelgesinin "Boşand, Eyle Fiilen Birlikte Yaşayan E ve Çocukların Durum Değişiklikleri" başlıklı, 9.2.1. maddesinde uygulamanın usul ve esasları açıklanmış, t.r. Maddede ilk olarak, ekinde boşanan gelir ve aylık talebinde bulunan e ve kız çocukların gelir ve aylık başlıklarının geciktirilmeksizin gerçekleştirilmesine yer verilmiştir. Gelir ve aylık talebinde bulunan hak sahipleri hakkında, boşanmanın tüm sonuçları ortaya çıkıp çıkmadığı yönündeki bir inceleme yapılmış, ve bu inceleme nedeniyle gelir ve aylık başlıklarının geciktirilmesi, her şeyden önce sosyal güvenlik hakkının ihlali anlamına gelir. Bu nedenle genelgede bu hususa öncelikli olarak yer verilmesi oldukça isabetlidir. Genelgede, bu esas belirtildikten sonra, ihbar veya şikâyet olması, ya da Kurumca gerekli görüldüğü hallerde gerekli inceleme yapılarak sonuçları ilemlerin tamamlanması açıklanmış, t.r.

Anılan genelgede, evlenme ödeneği üzerinde de durulmuş ve bu konuda ikili bir ayrım yapılmış, t.r. Buna göre, boşandıktan sonra eski eyle yeniden evlenerek evlenme ödeneği talebinde bulunan kız çocukları hakkında, inceleme sonucu oluşturulan rapora göre ilemlerin sonuçlandırılması, bunun dışında kalan evlenme ödeneği taleplerinde ise bir ara tırma yapılmayacağı ifade edilmiştir.

Genelge'de üzerinde durulan üçüncü konu, 56/son gereğince gelir ve aylıklar, kesilenlerin yeniden gelir ve aylık başlanması, talep etmesi hakkındadır. Burada üç ayrı durum üzerinde durulmuş ve bu durumlardan birinin gerçekleştirilmesi üzerine gelir ve aylık yeniden başlanacağı açıklanmış, t.r. Şöyle ki, boşanan bu durumlar, hak sahibinin; i) kendisinin üçüncü bir kişiyle evlenerek boşanması, ii) birlikte yaşadığı, tespit edilen ekinin ölmesi iii) birlikte yaşadığı, ekinin başka biriyle evlenmesidir. Bu halde gelir ve aylıklar; mülga sosyal güvenlik kanunlarına göre başlanmalı; kendilerinin boşandıktan, tarihi veya boşandıktan, ekinin ölüm veya evlenme tarihlerini takip eden ay başından, 5510 sayılı Kanun'a göre başlanmalı, talep tarihlerini takip eden ay başından itibaren başlatılacaktır. Bu kuralda, gelir ve aylık kesilmesine yol açan fiilen birlikte yaşamının sona erdiği (ölüm) ya da sona ermesinin kuvvetle muhtemel olduğu (başka bir evlilik yapılmaması) durumlara özgü olarak getirilmiş yerinde bir düzenlemedir.

Hak sahiplerinin, haklarında eksik ara tırma yapıldığı, ve esasen boşandıktan, ekininle birlikte yaşamadıkları, konusunda somut bilgi ve belgelere dayanan talepleri üzerine yapılacak ilemler de genelgede açıklanmış, t.r. Bu halde talepler, daha önce inceleme yapan sosyal güvenlik merkezine iletilecek ve yeniden inceleme yapılacaktır. Bu inceleme sonucunda ilk tespitin doğru olmadığı, anlaşılmasa gelir ve aylıklar kesildiği tarihten itibaren yeniden başlatılacaktır. Yeni bilgi ve belgeye dayanmayan taleplerin ise ara tırma konusu yapılmayacağı, ayrıca belirtilmiştir.

Nihayet, son olarak yurt dışındaki ikamet eden hak sahipleri üzerinde durulmuş ve "yurtdışındaki ikamet eden hak sahibinin boşandıktan, eyle fiilen birlikte yaşamaya başlamaması, hakkındaki ara tırma yapılmayacaktır." kuralı getirilmiştir. Kuşkusuz bu esas, birlikte yaşamının tespiti bakımından yapılmaması, gereken ilemlerin; yurt dışındaki yaşayanlar hakkında yapılmaması, imkânsız veya güç olması, nedeniyle kabul edilmiştir.

VI. SONUÇ

Dürüstlük kuralının ve hakkın kötüye kullanılması, yasa dışı, evrensel ve her alanda uygulanan bir ilke olması, karışık, sosyal güvenlik hukukundan doğan haklara da bu kurala aykırı olarak erişilmesi kabul edilemez. Üstelik sosyal güvenlik hukukunda bu haksızlık, yalnızca bireysel bir etki doğurmamakta genel olarak kamuya zarar verici bir nitelikte olmaktadır. Bu nedenle m.56/son hükmünün, hak sahibi sıfatına kavuşmak için açtığı hakkın, kötüye kullanılması, bu haktan yararlandırılmamak amacıyla meşru bir amaç olarak görülmelidir.

Bu meşru amaca karşılık, maddenin içeriği ve kapsamı bakımından bazı sorunların ortada olduğu açıktır. Her şeyden önce gelir ve aylık kesilmesine yol açan durum doğrudan doğruya kişinin özel hayatıyla ilgilidir ve bu da tespiti sırasında, üzerinde titizlikle durulması, gerektirir.

Ayrıca hükmün e itlik ilkesi yönünden isabetli oldu unu söylemek ve Anayasa Mahkemesi'nin e itlik ilkesi hakkında yapt, , de erlendirmeye kat,lmak güçtür. Kötüye kullanmalar,n bir kamu zarar, olu turup aktüeryal dengeyi olumsuz yönde etkileyece i de bir gerçektir. Ancak aktüeryal dengenin gözetilmesi, özel hayat,n gizlili i ve sosyal güvenlik hakk,n,n yok say,lmamas,na yol açmamalıdır.

Maddede birlikte ya aman,n hangi ölçütlerle belirlenece i, ara tırma yönteminin ne ekilde olaca , açıklanmamıştır. Nitekim bu belirsizlikler, Kanunun ilk dönemlerinde Kurum uygulamas,na yans,m, ve bu durum kamuoyunun dikkatini çekerek konu hakkında çok sayıda olumsuz haber yapılmamas,na yol açm, tır. Yine fiilen birlikte ya ad, , tespit edilenlerin, kamuyu zarara uğratt, , gerekçesiyle haklarında suç duyurusunda bulunulmas,, uygulaman,n daha da karmaşık ve kat, olmas,na yol açm, tır.

Bu yöndeki Kurum i lemlerinin yarg,ya ta nmas, üzerine, Yarg,tay zaman içinde gelir ve ayl, ,n kesilmesine yol açacak birlikte ya aman,n tespitinde ayrıntılı, ve geni kapsamlı, bir ara tırma ve de erlendirme yapılmamas, kabul etmi , birlikte ya ama olgusu çe itli ihtimaller üzerinden tanımlanm, tır. Özellikle birlikte ya aman,n ispat,nda ba vurulacak ispat araçları,n,n ayrıntılı, olarak sıralanmas, ve bu konuda eksik incelemenin kabul edilmemesi son derece isabetlidir. Yüksek Mahkeme tarafından getirilen bu esaslar Kurum uygulamas,na da yans,m, ve Kurum tarafından yapılan denetimlerde önceki olumsuz örneklerden uzakla şılm, tır. Yapılan düzenlemeyle ilgililer aleyhine suç duyurusunda bulunulmas,na son verilmesi de yerinde olmu tur.

Olması gereken hukuk aç,sından, e ve kız çocukları,n,n bu yola ba vurmamas, için ölüm geliri ve ayl, ,ndan yararlanma artları,n,n yeniden düzenlenmesi dü üncesini vurgulamakta yarar vardır. Bu yönde bir düzenleme yapılmassa bile özellikle kadın istihdam,n,n artırılarak kadınlar,n kendi çalı maları, nedeniyle sigortal olmas,n,n sağ lanmas,, aktüeryal dengedeki aç,kları,n giderilmesi amaç,na kay,t d, , çalı man,n önüne geçilerek ula şılması,, kamu spotları, ve diğer uygulamalarla toplumun konu hakkında bilinçlendirilmesi bu yöndeki kötüye kullanılmaları,n önüne geçmek aç,sından önemlidir.

KAYNAKÇA

- AKBIYIK, Cem: "Bo anmaya Ra men Bo an,lan Ki i le Ya amaya Devam Edilmesi Halinde Gelir ve Ayl,klar,n Kesilmesi Meselesi", Fasikül Hukuk Dergisi, S.111, 2019, (s.637-643).
- ALPER, Yusuf: Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku, 9.B, Dora, Bursa 2018.
- ARICI, Kadir: Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi, Ankara 2015.
- ASLANKÖYLÜ, Resul: öE inden Bo and, , Halde E iyle Fiilen Birlikte Ya amakta Olanlar,n Gelir ve Ayl,klar,n,n Kesilmesi (Gelir ve Ayl,k)ö, Yarg,tay Dergisi, C.2, S.4, 2012, (s.113-120).
- ASLANKÖYLÜ, Resul: Sosyal Sigortalar ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu erhi (erhi), C.1, Bilge Yay,nevi, Ankara, 2013.
- AYDIN, Ufuk: öSosyal Sigortalar,n Genel Hükümleri ve Türleri Aç,s,ndan Yarg,tayön 2015 Y,l, Kararlar,n,n De erlendirilmesiö, Yarg,tay',n Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlar,n,n De erlendirilmesi 2015, On ki Levha, stanbul 2017, (s.557-868).
- CAN KL O LU, Nur en: "Sosyal Sigortalar,n Genel Hükümleri ve Türleri Aç,s,ndan Yarg,tayön 2012 Y,l, Kararlar,n,n De erlendirilmesi", Yarg,tay',n Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlar,n,n De erlendirilmesi 2012, Kamu , Ankara 2017, (s.377-532).
- CENG Z, tar: "Muvazaal, Bo anman,n Tespiti le Ölüm Ayl, ,n,n Kesilmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.32, 2017, (s.1-17).
- CENTEL, Tankut: öBo and, , E iyle Fiilen Birlikte Ya ayan,n Ayl, ,n,n Kesilmesi óAnayasa Kar ,s,nda Bir Ülke Gerçe iö- Sicil Hukuku Dergisi, S.25, 2012, (s.190-196).
- DUMAN, Bar, : "Yarg, Kararlar,na Göre 5510 Say,l, Kanunun 56/Son Maddesi Uyar,nca Bo and, , E iyle Birlikte Ya ayan,n Ölüm Ayl, ,n,n Kesilmesi", Ankara Hac, Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, 2019, (s.79-119).
- ESEN, Bünyamin: "Yarg, Kararlar, ile Sosyal Güvenlikte Anla mal, Bo anmalar ve Denetimi", Legal HSGHD, S.33, 2012, (s.196-206).
- GÜZEL, Ali/OKUR, Ali R,za/CAN KL O U, Nur en: Sosyal Güvenlik Hukuku, 17.B, Beta, stanbul 2018.
- KESER, Hakan: ö5510 Say,l, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanunu I , ,nda Miras,n Reddinin, Mirastan Iskat,n Ve Sigortal,n,n Öldürülmesinin Sosyal Güvenlik Kurumunca Ba lanacak Ölüm Ayl, ,na Etkisiö, Legal HSGHD, S.19, 2008, (s.1023-1045).
- KÖME AKPULAT, Ay e: Mahkemelerinde Yarg,laman,n Özellikleri, On ki Levha, stanbul 2018.
- MUTLAY, Faruk Bar, : (2014). Sosyal Sigorta Yard,mlar,na Hak Kazanma Ko ullar, ve E itlik lkesi, Beta, stanbul 2014.
- OKUR, Ali R,za: öSosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dallar,ö, Çal, ma ve Toplum Dergisi, S.8, 2006, (s.106-146).
- ÖZDEM R, Halil: öYarg, Kararlar, I , ,nda 5510 Say,l, Yasa'n,n 56/son Maddesi Bo and, , E iyle Birlikte Ya ayan,n Gelir ve Ayl, ,n,n Kesilmesi ncelemesiö, Sicil Hukuku Dergisi, S.29, 2013, (s.192-206).
- ÖZMEN, Tolga: ö5510 Say,l, Kanunun 56. Maddesinin kinci F,kras,na Yönelik Bir nceleme: Bo and, , E iyle Eylemli Olarak Birlikte Ya ad, , Saptanan Hak Sahibi E ve Çocuklara Tahsis Yap,lmamas,, Bu Ki ilere Ba lanm, Olan Gelir ve Ayl,klar,n Kesilip Yersiz Ödenen Tutarlar,n Geri Al,nmas,ö, Sicil Hukuku Dergisi, S.26, 2012, (s.99-112).
- Sosyal Güvenlik Kurumu: öKurumsal istatistikler, 2018ö. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri, (Eri im Tarihi: 05.07.2019).
- SÖZER, Ali Naz,m: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 3.B, Beta, stanbul 2017.
- AHLANAN, Fevzi: "Bo and, , E iyle Birlikte Ya ayan,n Ayl, ,n,n Kesilmesi", Tekstil veren Dergisi, S.118, 2018, (s.2-7).
- TUNCAY, A. CAN/EKMEKÇ , Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 19.B, Beta, stanbul 2017.
- TURAN, Ercan: "5510 Say,l, Yasa'n,n 56/son Maddesindeki Düzenlemenin, Anayasal E itlik ve Özel Ya ama Sayg, lkeleri Yönünden De erlendirilmesi", Sicil Hukuku Dergisi, S.19, 2010, (s.125-133).
- U AN, Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esaslar, (Temel Esaslar), Seçkin, Ankara 2009.
- U AN, Fatih: "Sosyal Sigortalar,n Genel Hükümleri ve Türleri Aç,s,ndan Yarg,tayön 2011 Y,l, Kararlar,n,n De erlendirilmesi (De erlendirme)" Yarg,tay',n Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlar,n,n De erlendirilmesi 2011, Kamu , Ankara 2013, (s.337-540).
- U AN, Fatih: ö5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sa l,k Sigortas, Kanununun Yürürlük ve Uygulama Ba lang,c,na li kin Tespitlerö, Sicil Hukuku Dergisi, S.14, 2009, (s.239-248).